

LATVIJAS REPUBLIKAS
LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Pētījums veikts ESF projekta Nr.9.2.1.2/15/I/001 “Iekļaujoša darba tirgus un nabadzības risku pētījumi un monitorings” ietvaros

IKGADĒJS NABADZĪBAS UN SOCIĀLĀS ATSTUMTĪBAS MAZINĀŠANAS RĪCĪBPOLITIKAS IZVĒRTĒJUMS (T.SK. PADZIĻINĀTS IZVĒRTĒJUMS PAR VALSTS SOCIĀLĀ NODROŠINĀJUMA PABALSTA SAŅĒMĒJIEM)

Progresā ziņojums

SIA „Projektu un kvalitātes vadība”

Māris Brants, pētījuma vadītājs

2022. gada 2. marts

IZMAIŅAS LIKUMDOŠANĀ

Izmaiņas likumdošanā

Likumi	Izmaiņas	Mērķgrupa	Iecerētā ietekme
Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likums	Bezdarbniekam ir tiesības strādāt (iegūt darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statusu) uz laiku līdz diviem mēnešiem, saglabājot bezdarbnieka statusu	Bezdarbnieki	Ātrāka atgriešanās darba tirgū. Ienākumu pieaugums.
Darba likums Darba aizsardzības likums	Paredz regulēt administratīvos pārkāpumus darba tiesisko attiecību jomā, piemērojot sodus par pārkāpumiem	Darba ņēmēji	Mazināt pārkāpumus darba tiesisko attiecību jomā
Noteikumi par aktīvo nodarbinātības pasākumu un preventīvo bezdarba samazināšanas pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtību un pasākumu īstenošanu izvēles principiem	Viens darba vadītājs var vadīt darbu ne vairāk par pieciem izglītojamiem, ja darba vadītājs vada darbu vismaz vienam izglītojamam ar invaliditāti; Iespēja darba devējiem, kas pasākumos nodarbina vai plāno nodarbināt izglītojamus ar invaliditāti, saņemt konsultācijas par izglītojamo ar invaliditāti nodarbināšanu; Ja darba devējs pasākumos nodarbina izglītojamo ar invaliditāti, dotāciju izglītojamā darba algai piešķir valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā; Ja darba vadītājs vada darbu vismaz vienam izglītojamam ar invaliditāti, dotāciju piešķir 60% apmērā no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā, attiecīgi par pārējo izglītojamo darba vadīšanu – vienu desmito daļu no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā.	Skolēni ar invaliditāti, kas iesaistīti skolēnu nodarbinātības pasākumos vasarā	Atbalsts nodarbinātībai

Izmaiņas likumdošanā

Vecuma pensijas

Likumi	Izmaiņas	Mērķgrupa	Iecerētā ietekme
Likums "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"	Pensionāra neapliekamā minimuma palielināšana 2021.gadā līdz EUR 3960 (EUR 330 mēnesī).	Pensiju saņēmēji	Paredz ienākumu pieaugumu.
Likums "Par valsts pensijām"	Vecuma pensijas saņēmējiem, kuriem apdrošināšanas stāžs ir 45 un vairāk gadu, sākot ar 2019.gadu, pensiju indeksācijā piemērot 80 procentus no apdrošināšanas iemaksu algu summas reālā pieauguma procentiem	Vecuma pensiju saņēmēji ar apdrošināšanas stāžu no 45 gadiem	Paredz ienākumu pieaugumu
Noteikumi par ikmēneša piemaksu pie vecuma un invaliditātes pensijas	Pensiju piemaksu indeksāciju VSAA aprēķinās un katra gada 1.oktobrī noteiks piemaksas apmēru par vienu apdrošināšanas stāža gadu, kas uzkrāts līdz 1995.gada 31.decembrim.	Vecuma pensiju piemaksu saņēmēji	Paredz ienākumu pieaugumu

Izmaiņas likumdošanā

Invaliditāte

Likumi	Izmaiņas	Mērķgrupa	Iecerētā ietekme
Valsts sociālo pabalstu likums	Paredzēts pabalsts personām ar invaliditāti, kam nepieciešama kopšana arī gadījumā, kad tās ir pārsniegušas 18 gadu vecumu un tām nepieciešama īpaša kopšana sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem, ja invaliditātes cēlonis ir slimība no bērnības	Personas ar invaliditāti, kam nepieciešama īpaša kopšana un kam invaliditātes cēlonis ir slimība no bērnības	Paredz ienākumu pieaugumu
Noteikumi par prognozējamās invaliditātes, invaliditātes un darbspēju zaudējuma noteikšanas kritērijiem, termiņiem un kārtību	Atzinumu turpmāk varēs izsniegt arī personām ar invaliditāti - ar garīga rakstura traucējumiem, kurām ir uzvedības un emocionālie traucējumi, kuri izpaužas ar atkārtotu un persistējošu asociālu, agresīvu vai izaicinošu uzvedību un rada būtiskus pārvietošanās traucējumus	Personas ar invaliditāti, kas atbilst minētajiem nosacījumiem	Pabalsta saņemšana transporta izdevumu kompensēšanai

Izmaiņas likumdošanā

Likumi	Izmaiņas	Mērķgrupa	Iecerētā ietekme
Darba likums Darba aizsardzības likums	Ģimenē, kura adoptējusi bērnu vecumā līdz 18 gadiem, vienam no adoptētājiem tiks piešķirts 10 kalendāra dienas ilgs atvaļinājums	Ārpusģimenes aprūpē esoša bērna adoptētāji; ārpusģimenes aprūpē esoši bērni	Paredz ienākumu pieaugumu
Likums "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu"	Paternitātes pabalsts tiks piešķirts vienam no vecākiem sakarā ar ārpusģimenes aprūpē esoša bērna vecumā līdz 18 gadiem adopciju	Ārpusģimenes aprūpē esoša bērna adoptētāji; ārpusģimenes aprūpē esoši bērni	Paredz ienākumu pieaugumu
Valsts sociālo pabalstu likums	Bērna adopcijas pabalsta ieviešana, atlīdzības piešķiršana par aizbildņa pienākumu pildīšanu arī gadījumos, ja viņš ar aizbilstamo pastāvīgi dzīvos ārvalstī	Ārpusģimenes aprūpē esoša bērna adoptētāji, aizbildņi; ārpusģimenes aprūpē esoši bērni	Paredz ienākumu pieaugumu

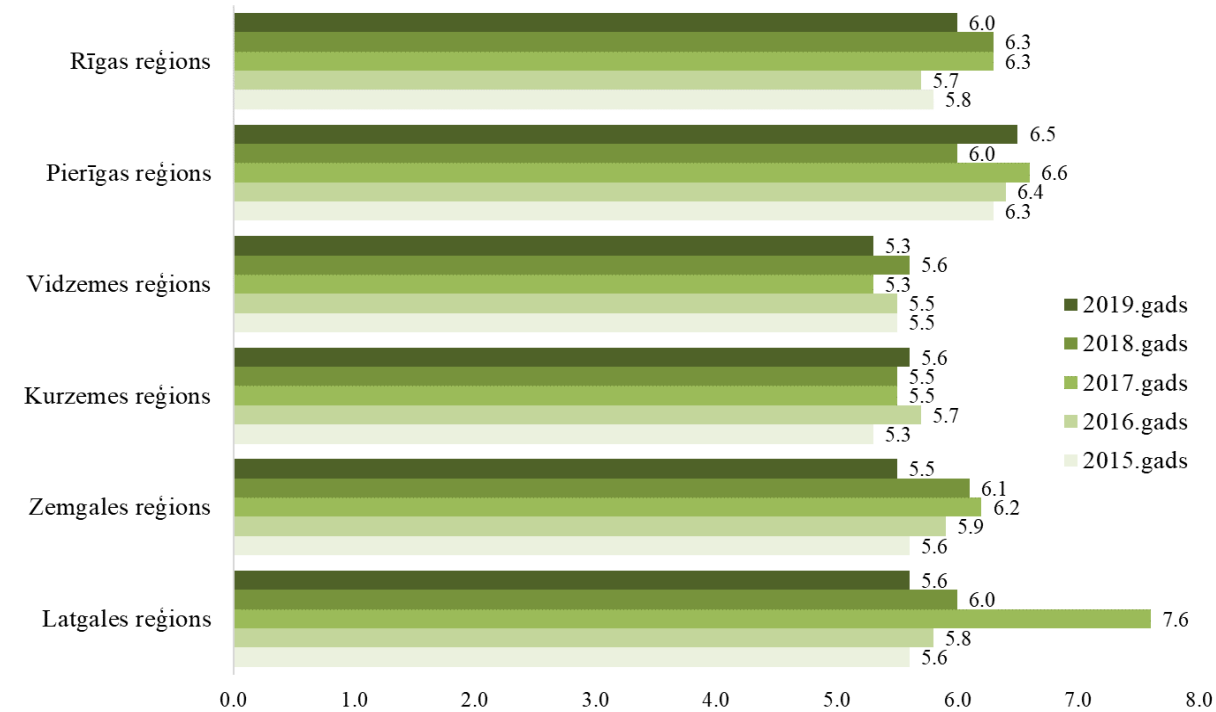
SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

Ienākumu nevienlīdzība

S80/S20 kvintīļu attiecību indekss

Vecuma grupas	2015	2016	2017	2018	2019
Visi iedzīvotāji	6,2	6,3	6,8	6,5	6,3
Iedzīvotāji vecumā 0-64 gadi	6,2	6,3	6,7	6,1	6,1
Iedzīvotāji vecumā 65+ gadi	4,6	4,8	5,1	5,4	5,1

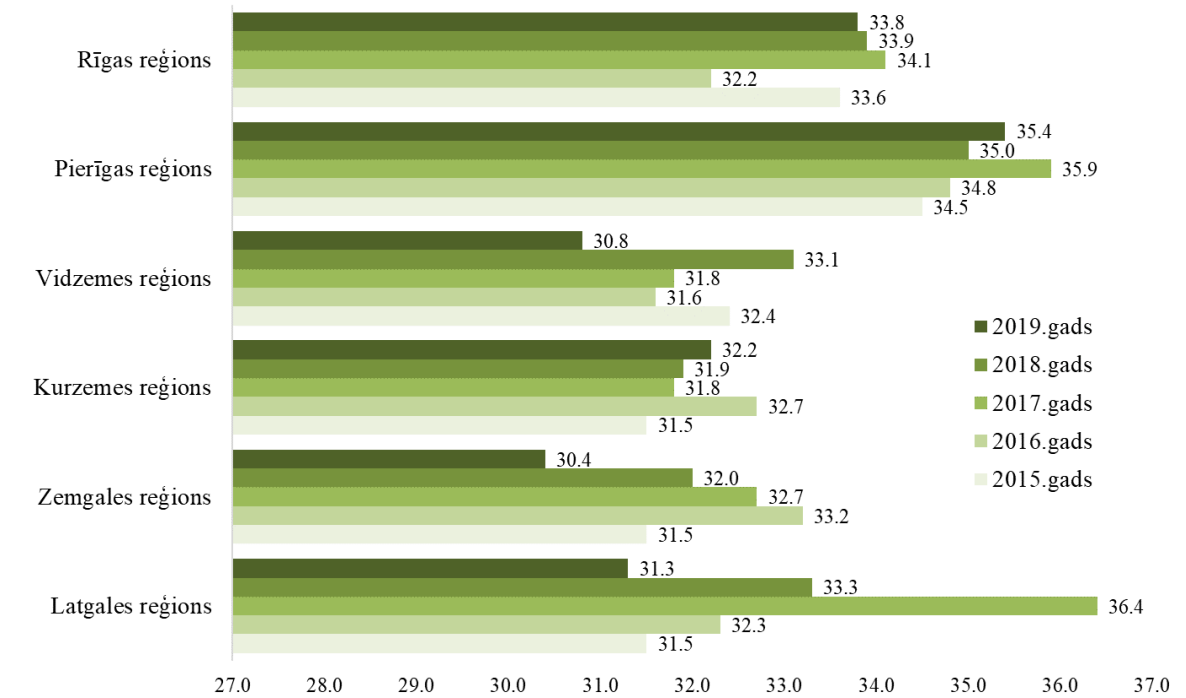
Avots: CSP datu tabula NNI020

Džini koeficients

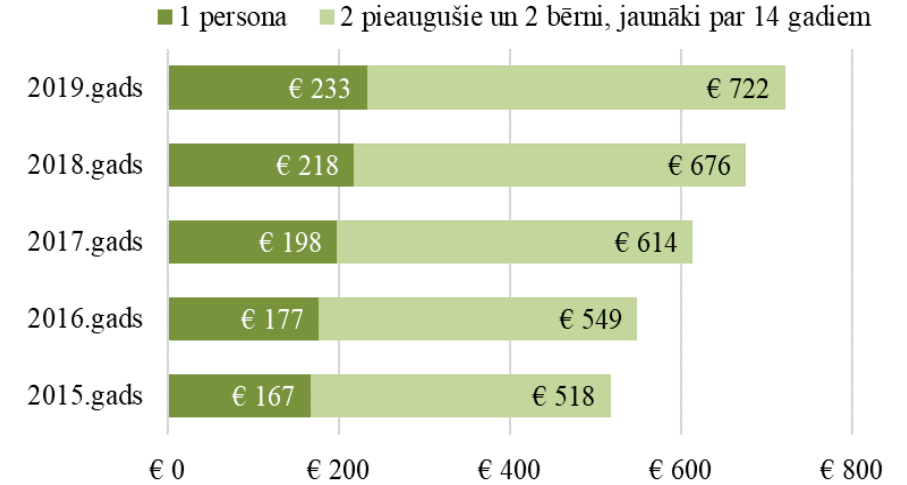
	2015	2016	2017	2018	2019
Džini koeficients	34,5	34,5	35,6	35,2	34,5

Avots: CSP datu tabula NNI030

Minimālo ienākumu līmenis

Minimālā ienākuma līmeņa rādītājs mēnesī (ilustratīvās vērtības)

Avots: CSP datu tabula NNM010

Mājsaimniecību īpatsvars zem minimālā ienākuma līmeņa reģionos

	2015	2016	2017	2018	2019
Rīgas reģions	3,4 %	3,7 %	4,1 %	4,4 %	4,1 %
Pierīgas reģions	5,7 %	5,9 %	5,2 %	3,7 %	5,6 %
Vidzemes reģions	9,5 %	10,9 %	12,5 %	11,6 %	10,9 %
Kurzemes reģions	7,4 %	8,0 %	8,5 %	9,8 %	9,3 %
Zemgales reģions	7,8 %	9,7 %	10,0 %	8,1 %	8,4 %
Latgales reģions	17,1 %	16,1 %	22,3 %	17,8 %	15,6 %

Avots: CSP datu tabula NNM020

Latvijā minimālā ienākuma līmenis tiek noteikts 40% apmērā no mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu mediānas, pārrēķinātas uz ekvivalento patērētāju, piemērojot ekvivalences skalu, atbilstoši kurai pirmajai personai ir piešķirts koeficients 1, bet katrai nākamajai 0,7 neatkarīgi no vecuma.

Mājsaimniecību īpatsvars zem minimālā ienākuma līmeņa pēc mājsaimniecības tipa

1 personas (līdz 64 gadu vecumam) mājsaimniecības

1 personas (65 gadi un vairāk) mājsaimniecības

2 pieaugušie (abi jaunāki par 65 gadiem) bez apgādībā esošiem bērniem

2 pieaugušie (vismaz viens 65 gadi un vecāks) bez apgādībā esošiem bērniem

1 pieaugušais ar bērniem

2 pieaugušie, 1 apgādībā esošs bērns

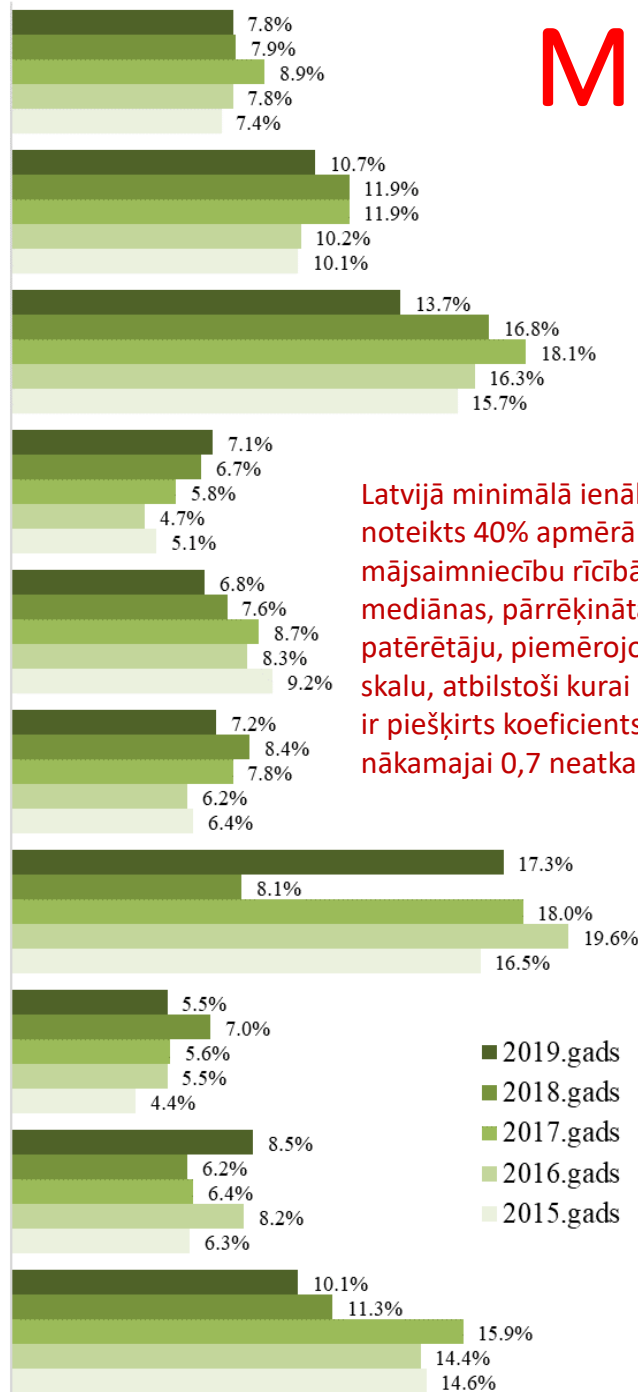
2 pieaugušie, 2 apgādībā esoši bērni

2 pieaugušie, 3 un vairāk apgādībā esoši bērni

KOPĀ

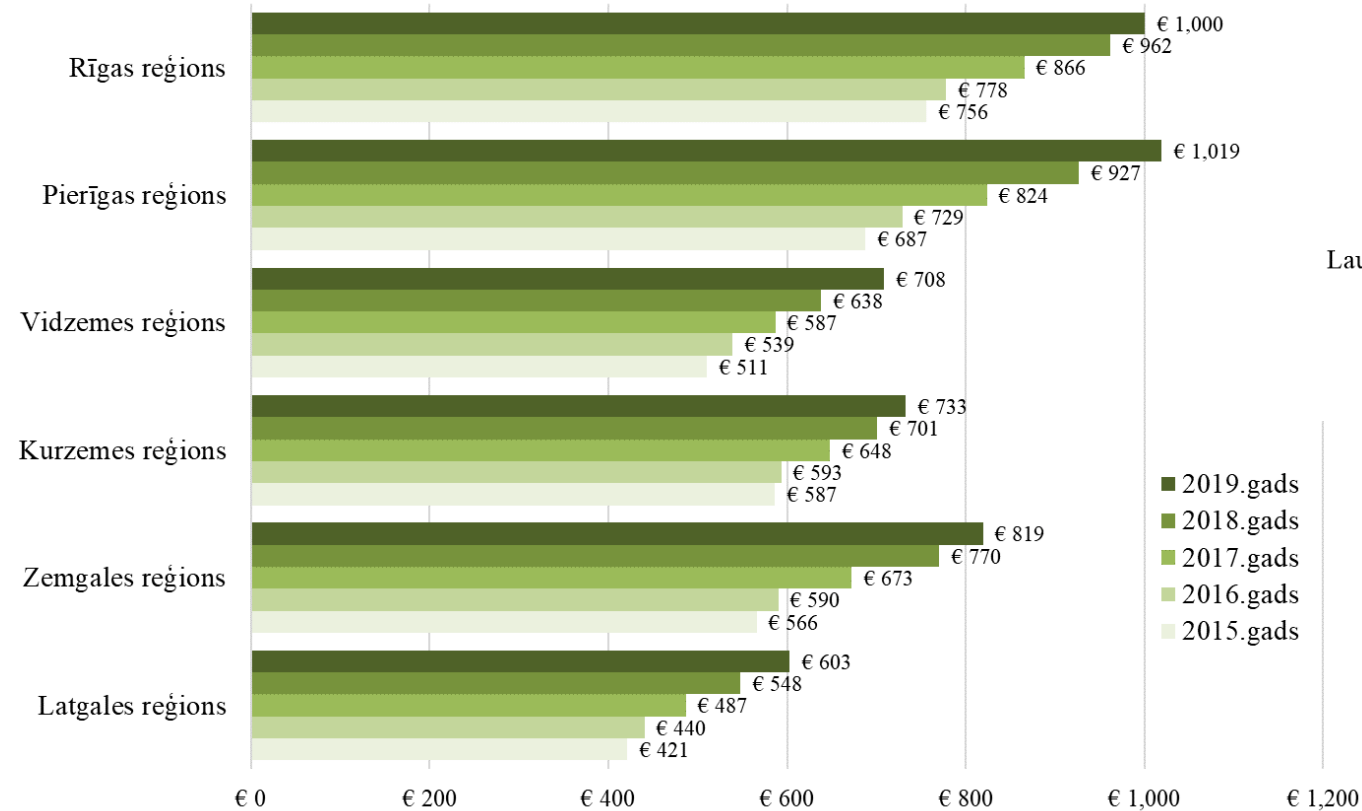
1 persona

Avots: CSP datu tabula NNM070

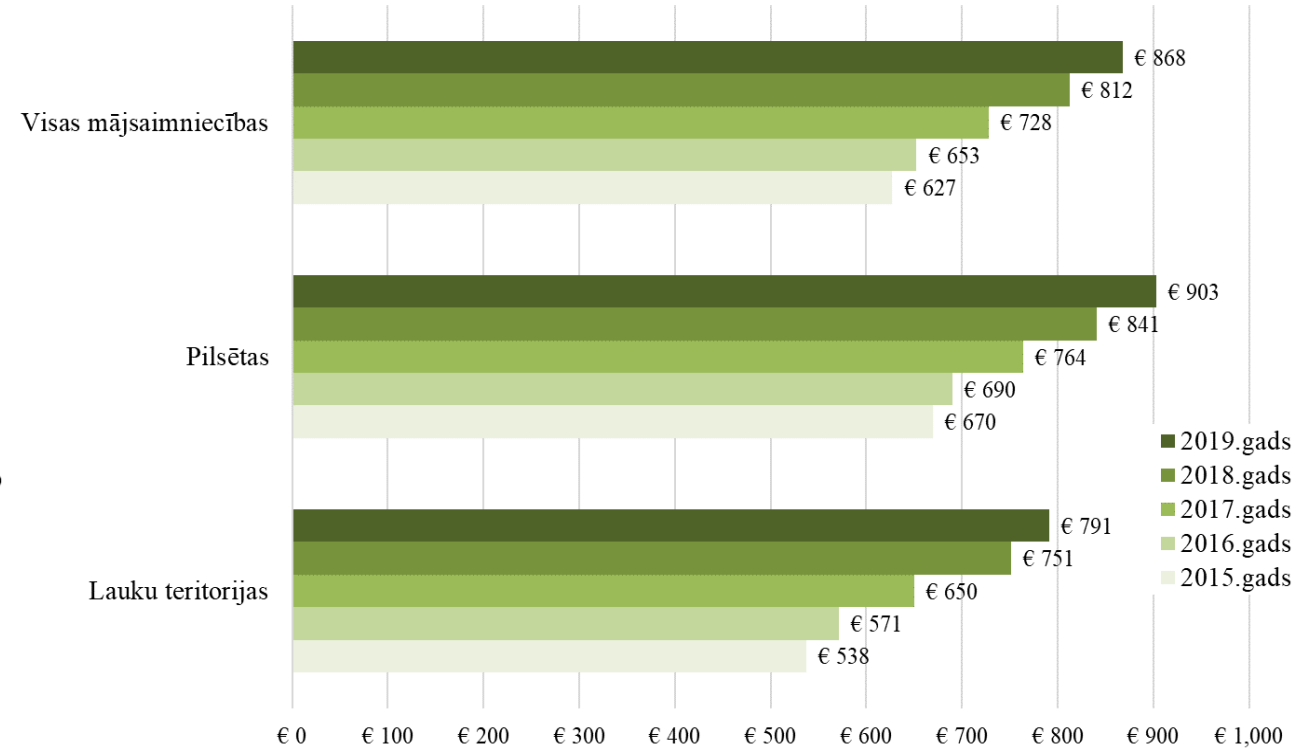

Mājsaimniecību ienākumi uz vienu ekvivalento patērētāju

Reģionu un dzīvesvietu atšķirības

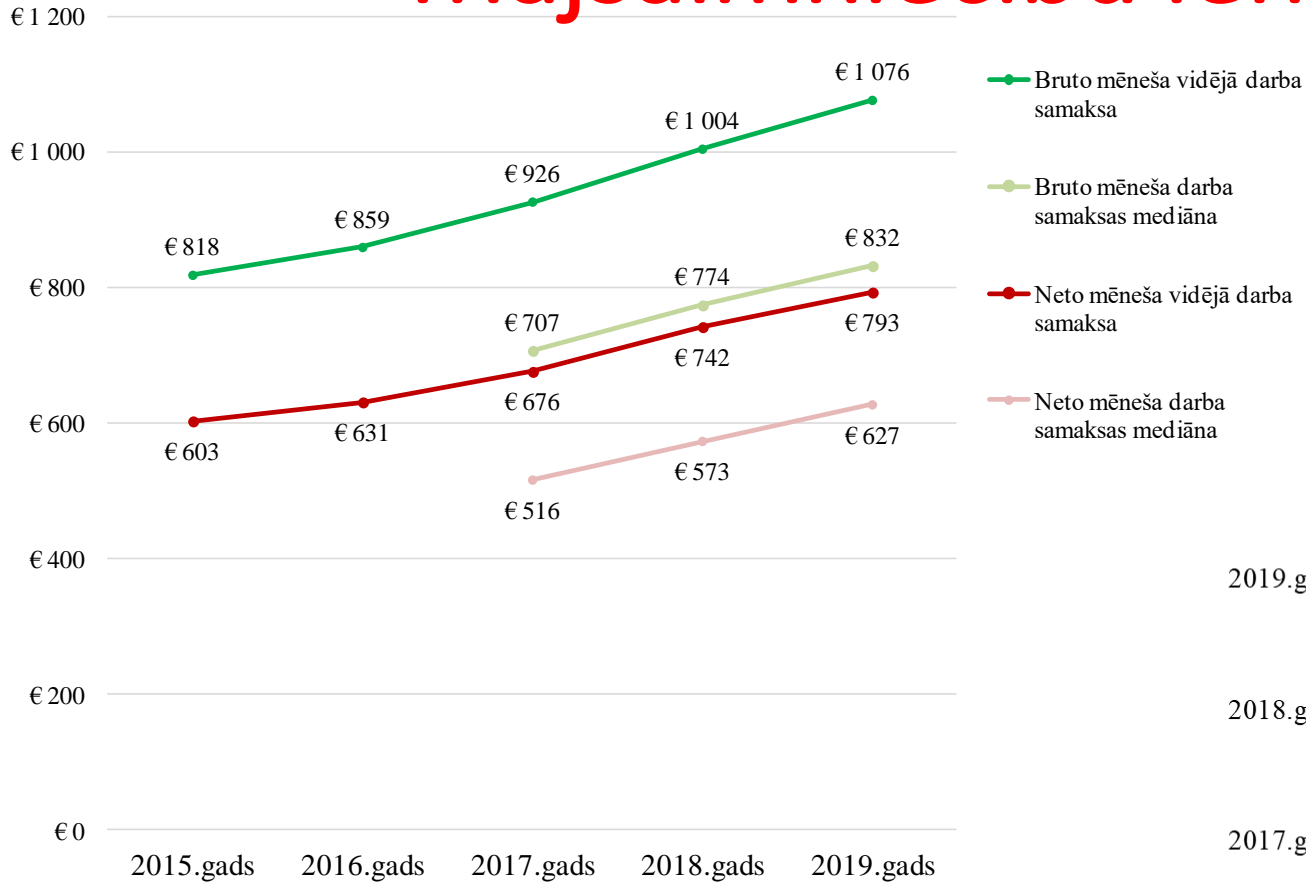
Avots: CSP datu tabula MIS030

Avots: CSP datu tabula MIS010

Eiropas statistikas sistēmā izmanto modificēto OECD ekvivalences skalu – pirmajam pieaugušajam tiek izmantots svars 1,0, katram nākamajam mājsaimniecības loceklim vecumā no 14 gadiem – 0,5, bet katram bērnam, kas jaunāks par 14 gadiem – 0,3. Summējot katram mājsaimniecības loceklim piešķirto svaru, iegūst ekvivalento patērētāju skaitu mājsaimniecībā.

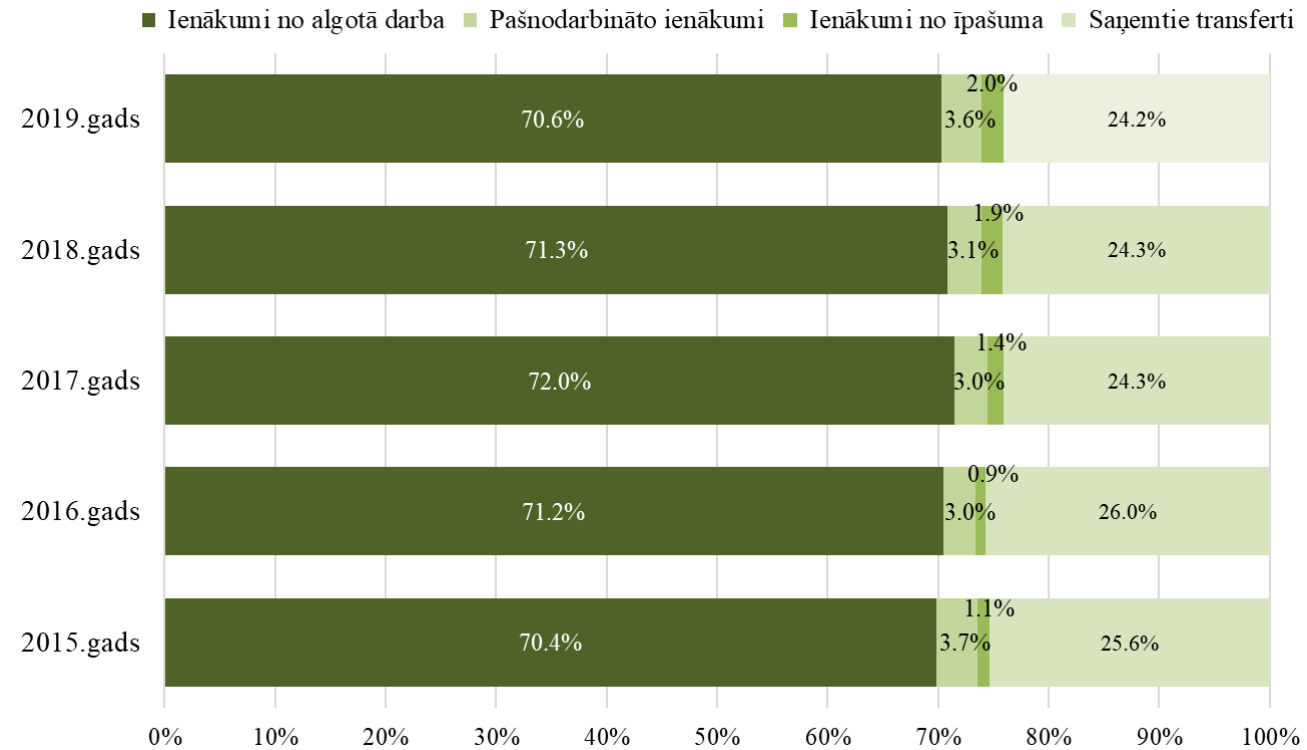
Mājsaimniecību ienākumu struktūra

Avots: CSP datu tabula DSV010

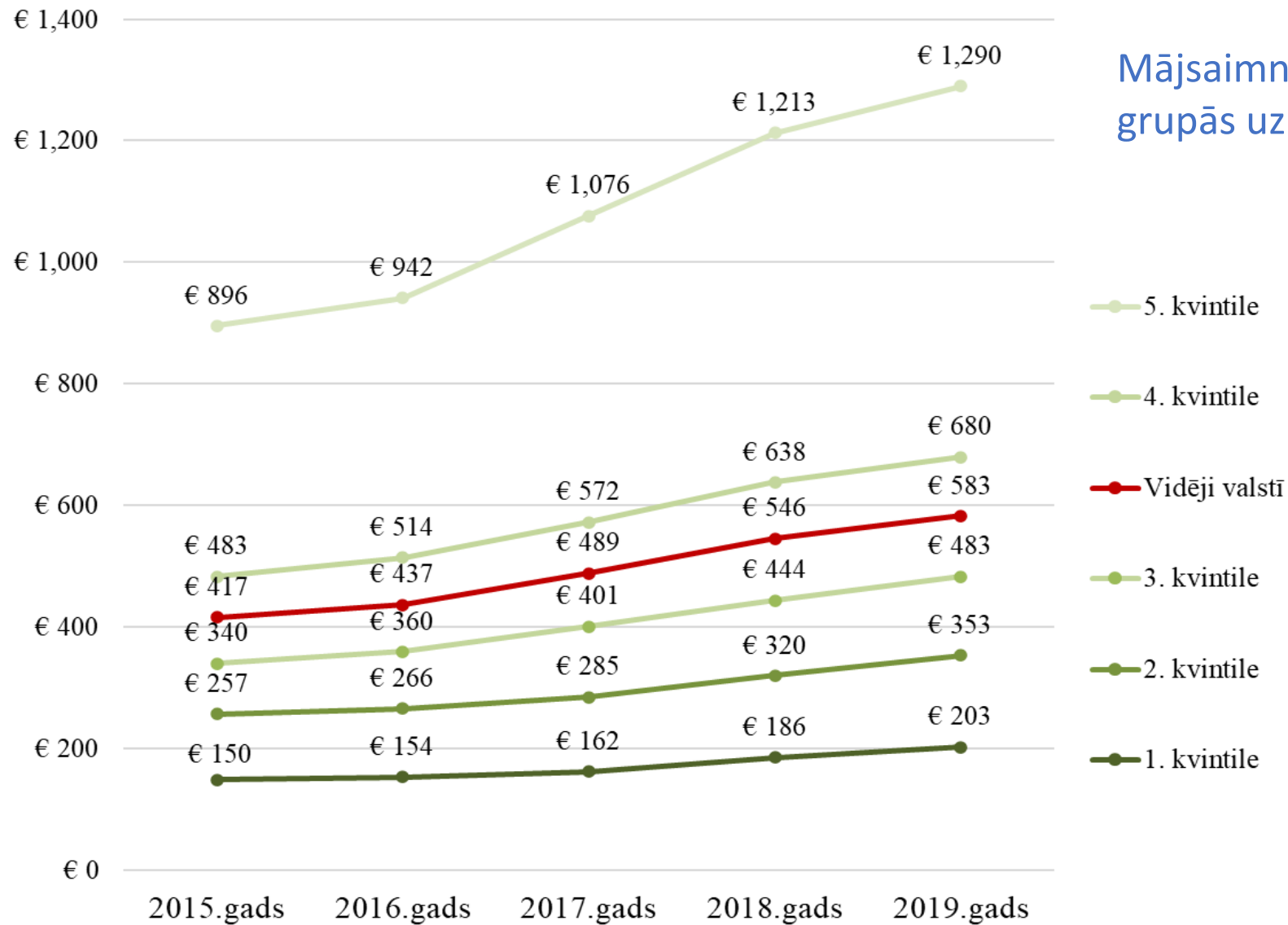
Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa un mediāna

Mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu sastāvs un struktūra vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī

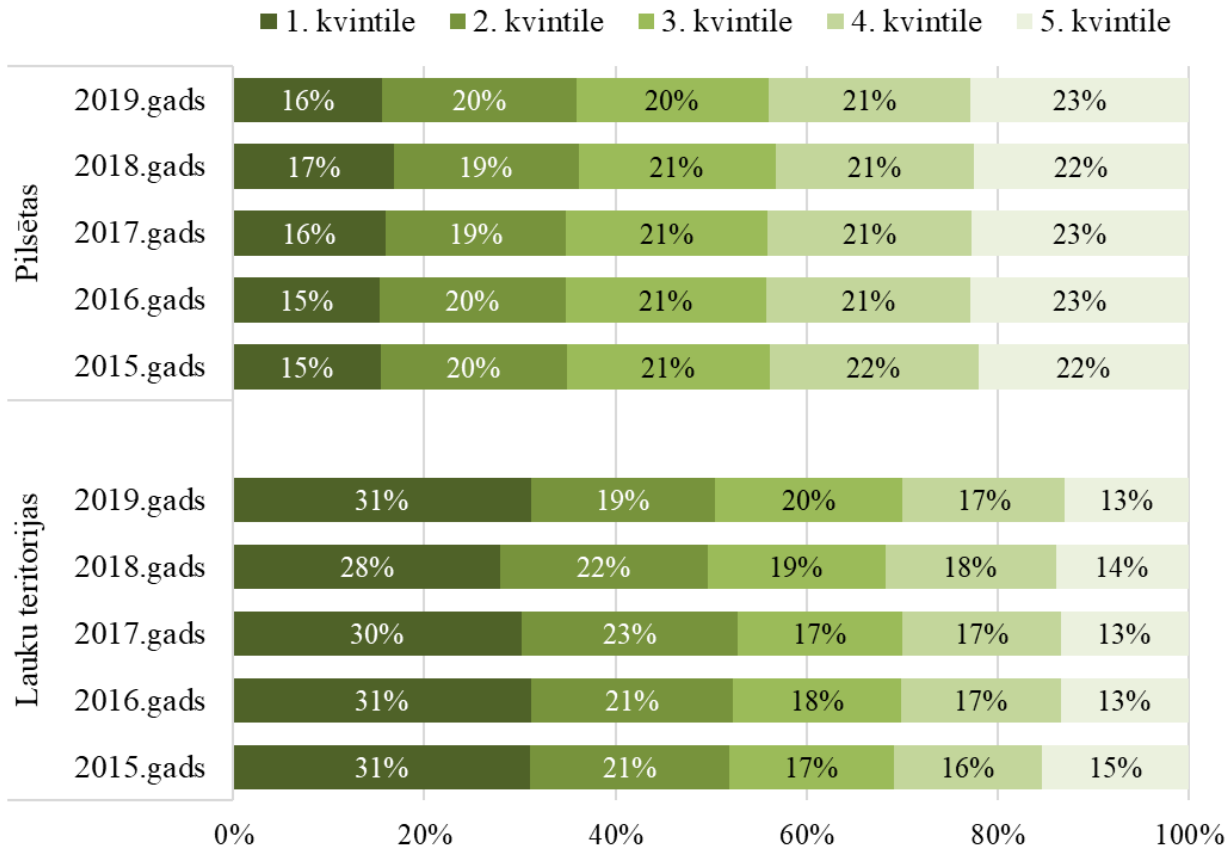

Avots: CSP datu tabula MIS020

Ienākumu sadalījums kvintīļu grupās

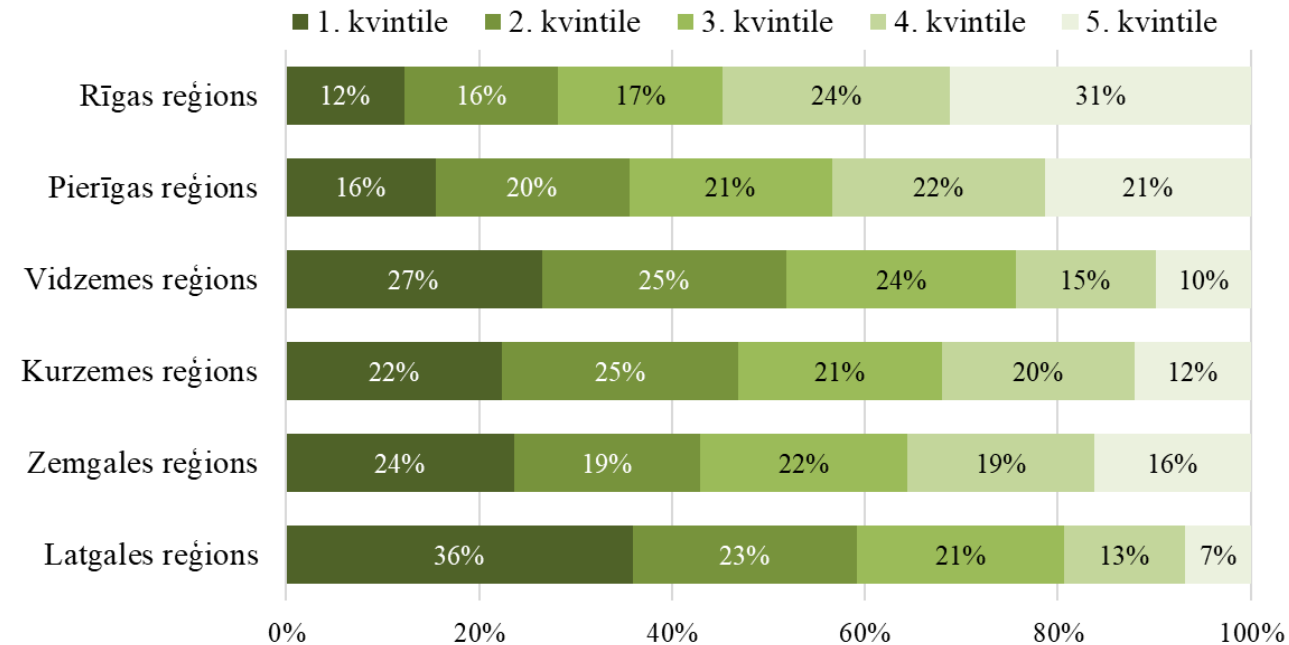

Ienākumu sadalījums kvintīļu grupās

Avots: CSP datu tabula MVE070

Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi kvintīļu grupās uz vienu mājsaimniecības locekli reģionālā un dzīvesvietu dalījumā

Nabadzība riska tendences

Nabadzības riska sliekšnis (ilustratīvās vērtības), mēnesī un 1.,2. kvintiles ienākumu augstākās robežas

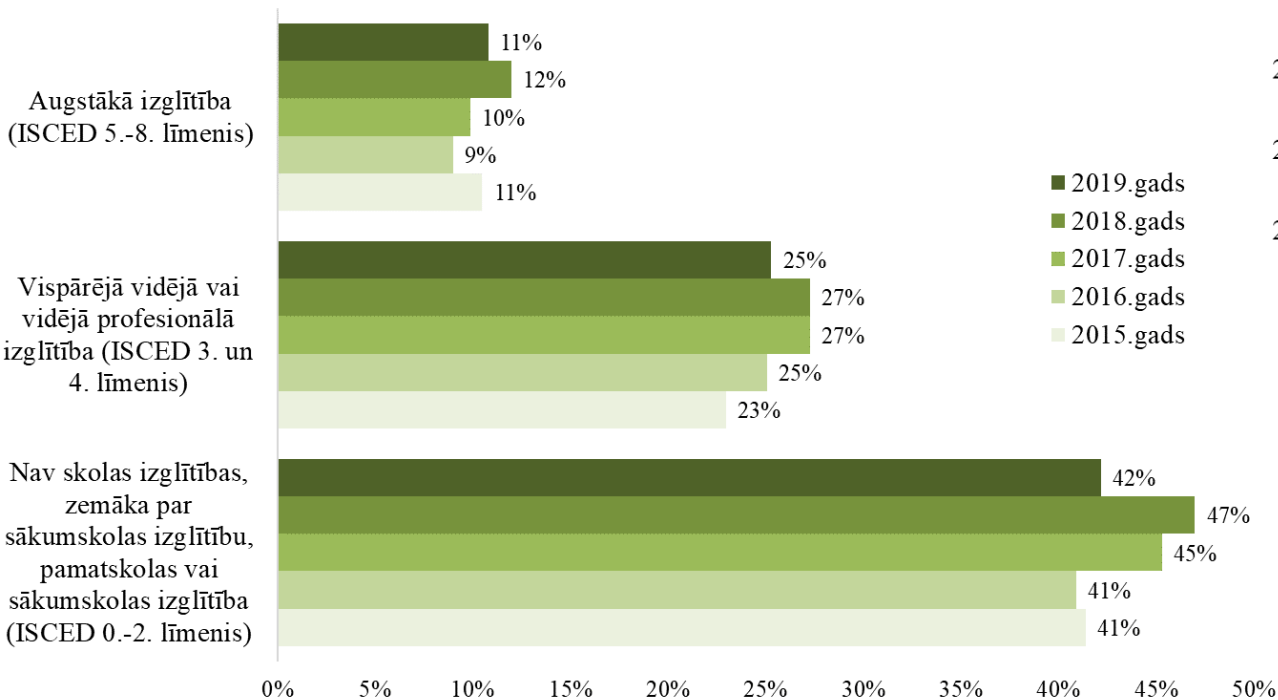
- 1.kvintiles augstākā robeža, EUR mēnesī uz vienu mājsaimniecības locekli
- 2.kvintiles augstākā robeža, EUR mēnesī uz vienu mājsaimniecības locekli
- Nabadzības riska sliekšnis 1 personai
- Nabadzības riska sliekšnis 2 pieaugušajiem un 2 bērniem, jaunākiem par 14 gadiem

Avots: CSP datu tabula NNR010

Nabadzības riska sliekšni aprēķina kā 60% no rīcībā esošo ienākumu mediānas pārrēķinātas uz ekvivalento patērētāju skaitu mājsaimniecībā. Attiecīgi nabadzības riska indekss ir iedzīvotāju procentuālais īpatsvars, kuru ekvivalentais rīcībā esošais ienākums ir mazāks par 60% no nacionālā ekvivalentā rīcībā esošā ienākuma mediānas (t.i., zem nabadzības riska sliekšņa).

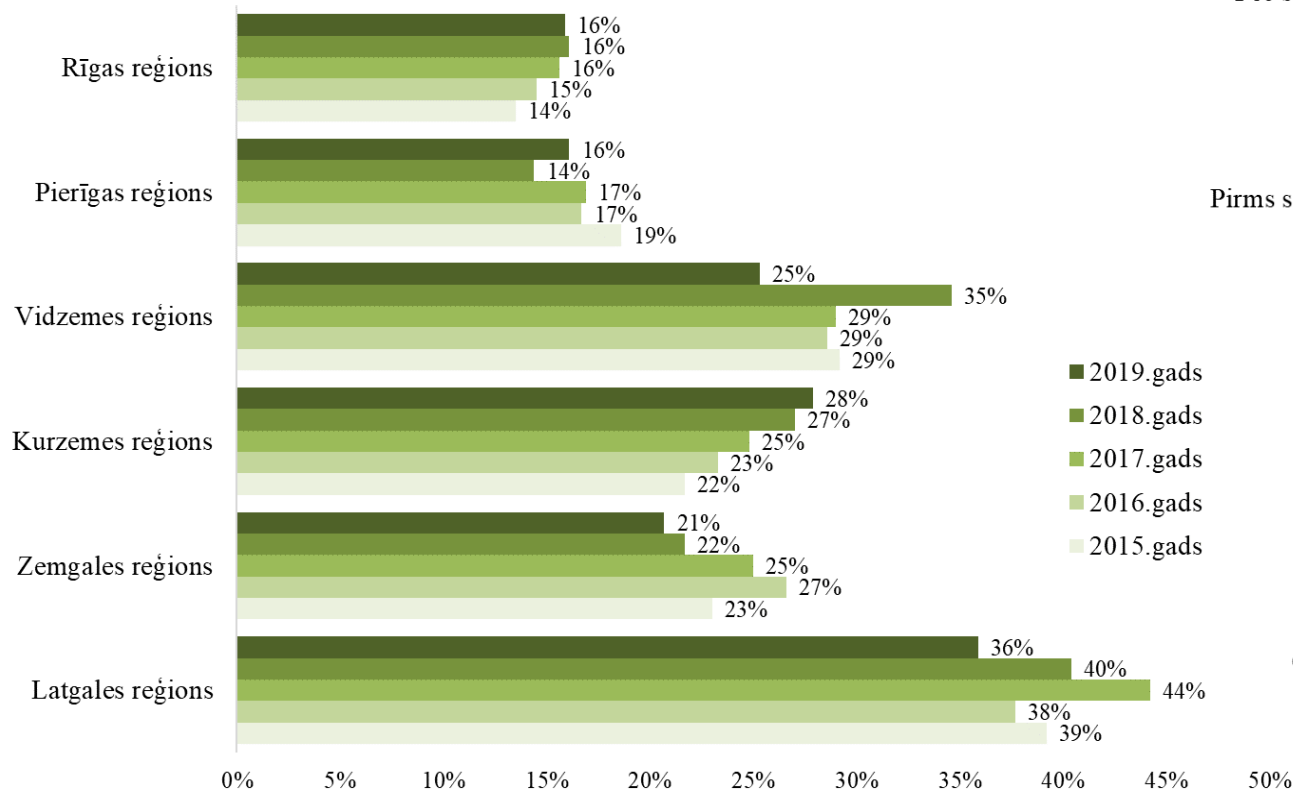
Nabadzības riska indekss 18 gadus veciem un vecākiem iedzīvotājiem pēc izglītības līmeņa

Avots: CSP datu tabula NNR140

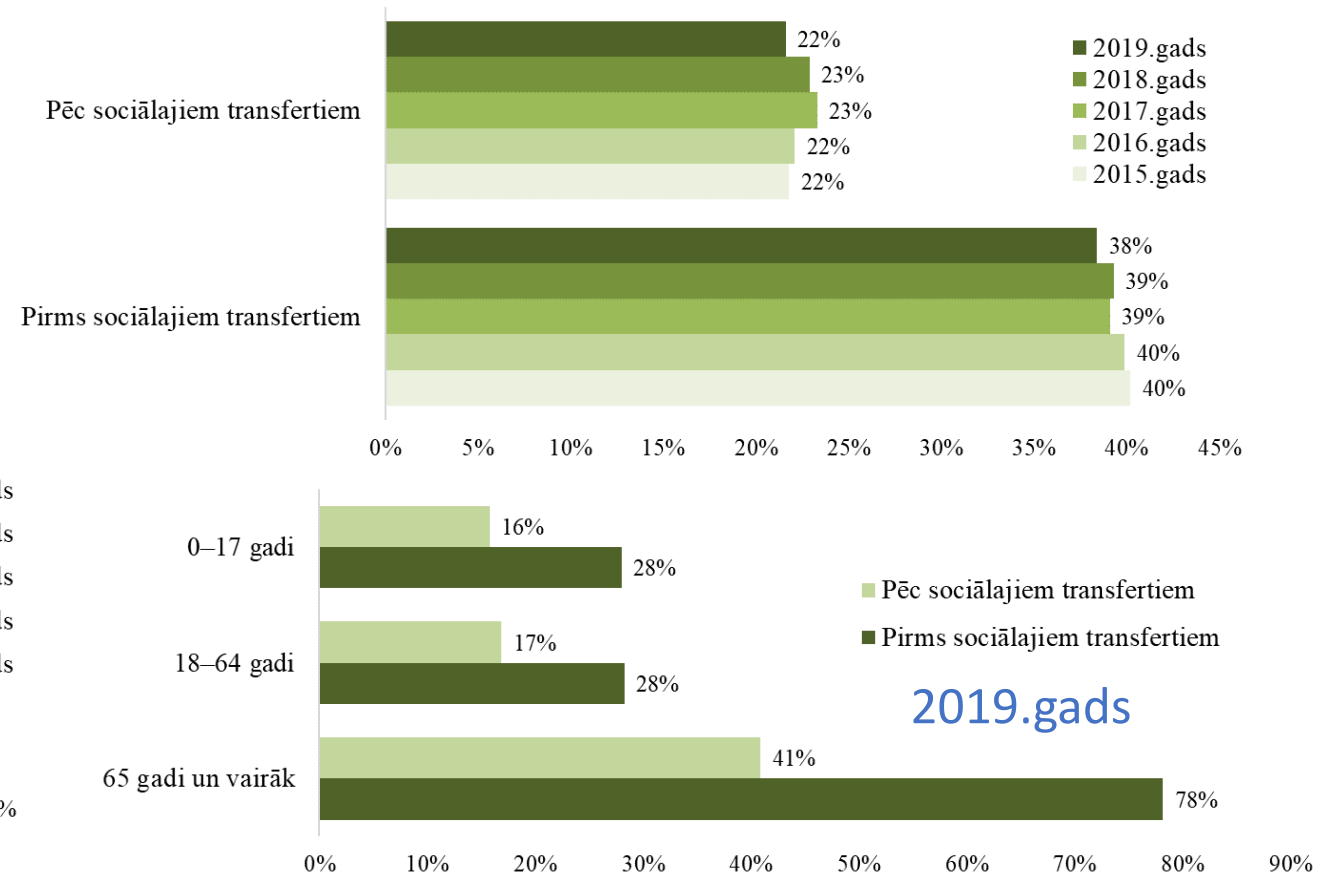
Nabadzība riska tendences

Nabadzības riska indekss Latvijas reģionos

Avots: CSP datu tabula NNR120

Nabadzības riska indekss pirms un pēc sociālo transfertu saņemšanas

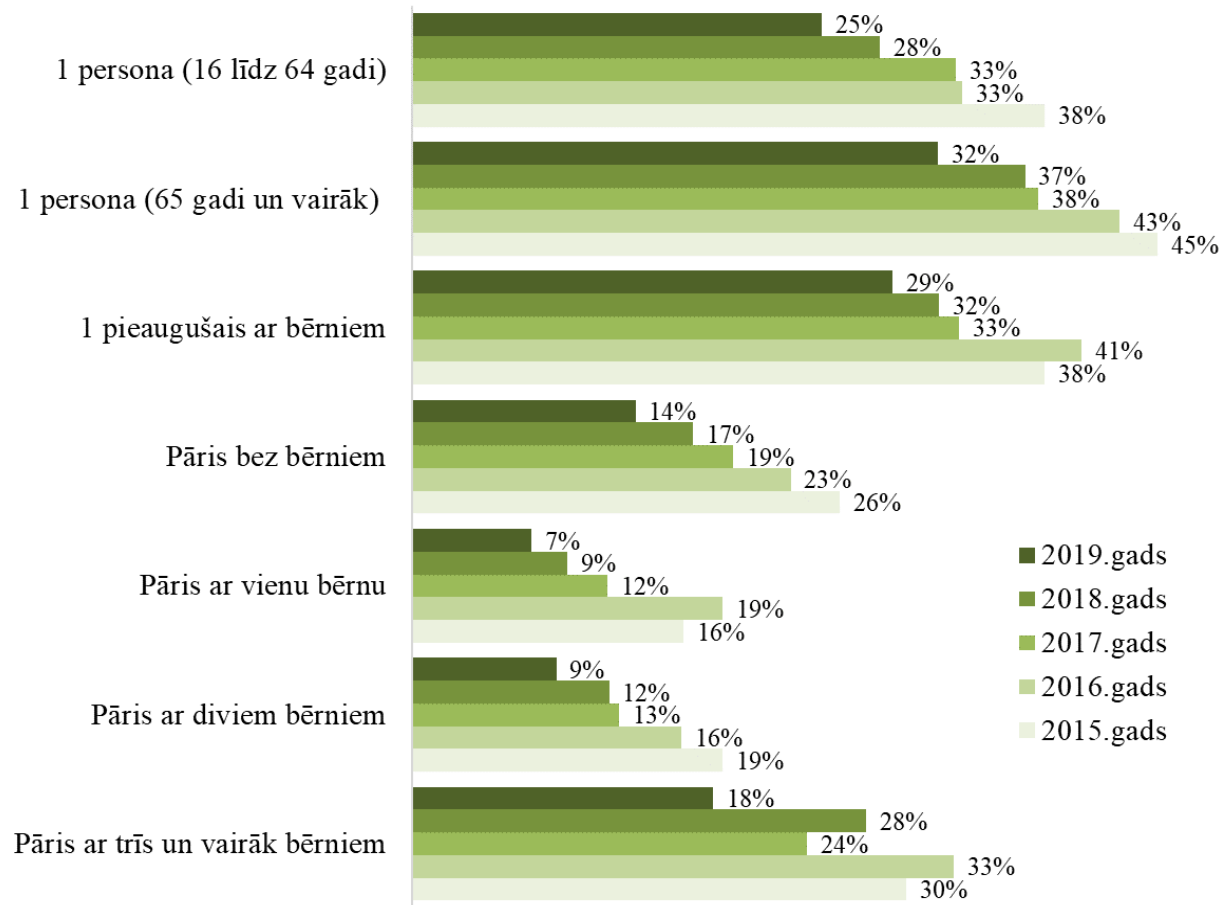

2019.gads

Avots: CSP datu tabula NNR080

Materiālā nenodrošinātība

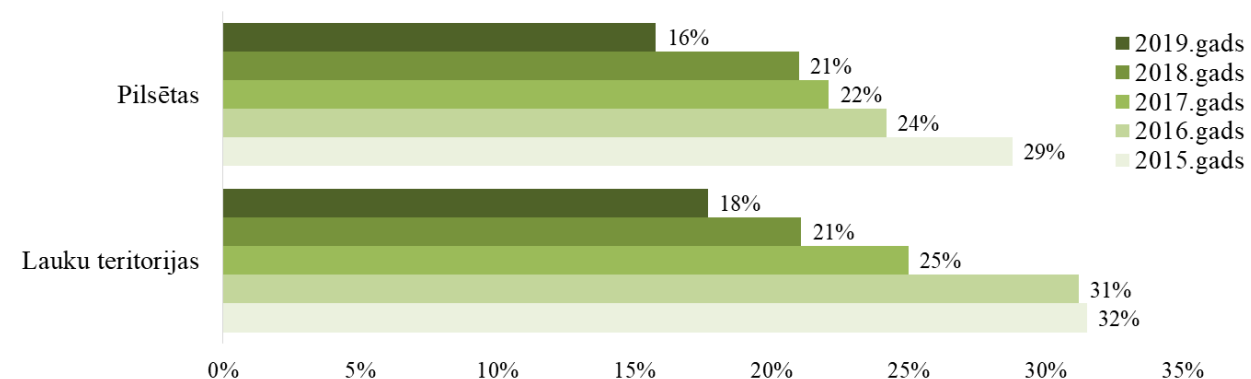
Iedzīvotāju (mājsaimniecību) materiālās nenodrošinātības indekss mājsaimniecību tipu griezumā

Materiālās nenodrošinātības indekss raksturo personu īpatsvaru, kurām piemīt vismaz trīs no šādām materiālās nenodrošinātības pazīmēm, proti, finansiālu iespēju trūkums neļauj:

- segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu;
- finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu;
- segt pēkšņus, neparedzētus izdevumus no pašu līdzekļiem;
- ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu;
- katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām;
- lietot savām vajadzībām vieglo auto;
- veļas mazgājamo mašīnu;
- krāsu televizoru;
- telefonu.

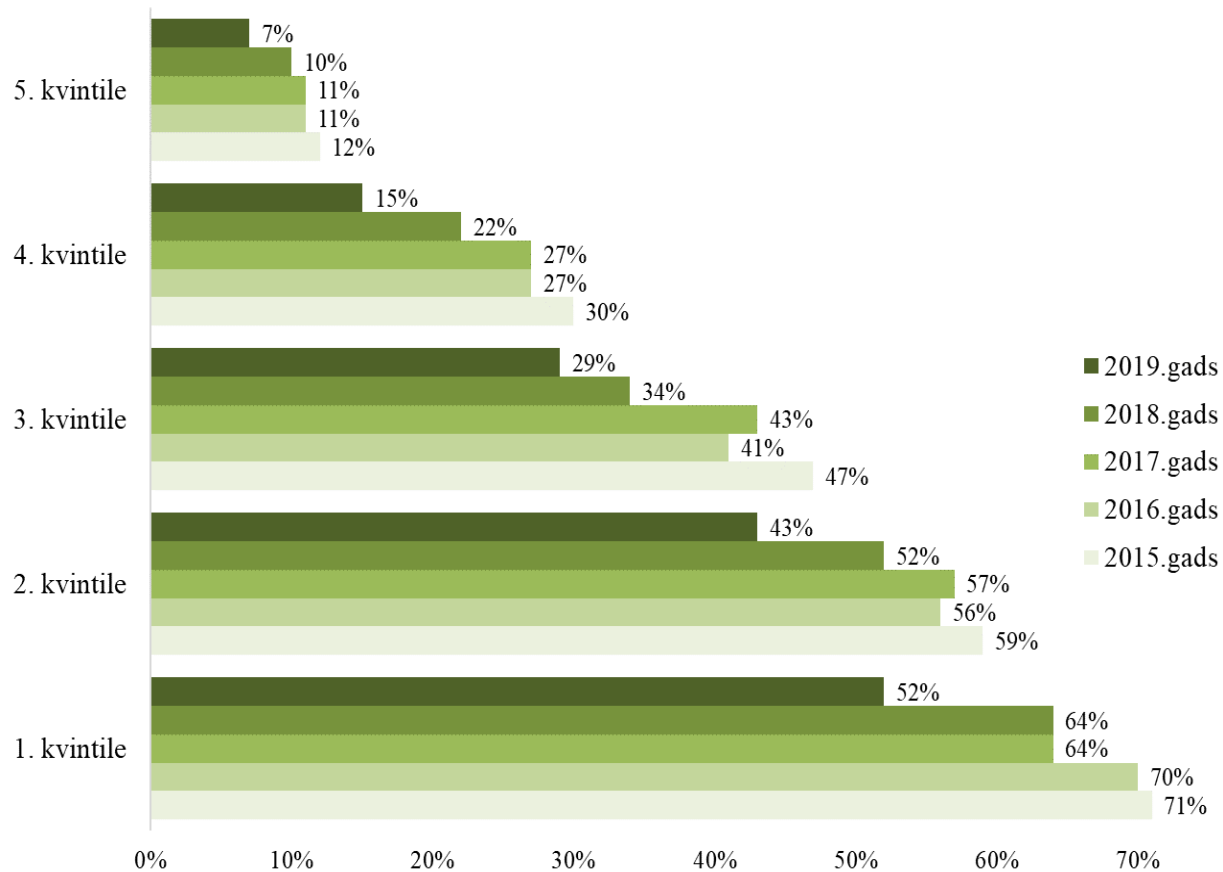
Iedzīvotāju (mājsaimniecību) materiālās nenodrošinātības indekss laukos un pilsētās

Avots: CSP datu tabula NNN130

Ekonomiskā spriedze

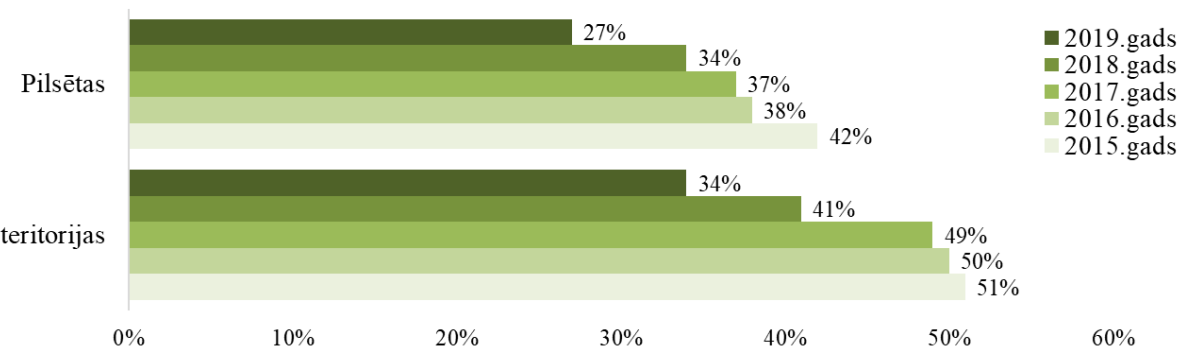
Iedzīvotāju (mājsaimniecību) ekonomiskā spriedze mājsaimniecību tipu griezumā

Kā ekonomiskā spriedze tiek definēta situācija, kad mājsaimniecības nespēj segt vismaz divas no šīm izmaksu pozīcijām:

- komunālos maksājumus, ūri un kredītu (t. sk. līzings maksājumus par pirkumiem uz kredīta);
- uzturēt mājokli siltu;
- atļauties segt neparedzētus izdevumus no pašu līdzekļiem;
- ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis, vai līdzvērtīgu veģetāro maltīti katru otro dienu;
- katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām.

Iedzīvotāju (mājsaimniecību) ekonomiskā spriedze laukos un pilsētās

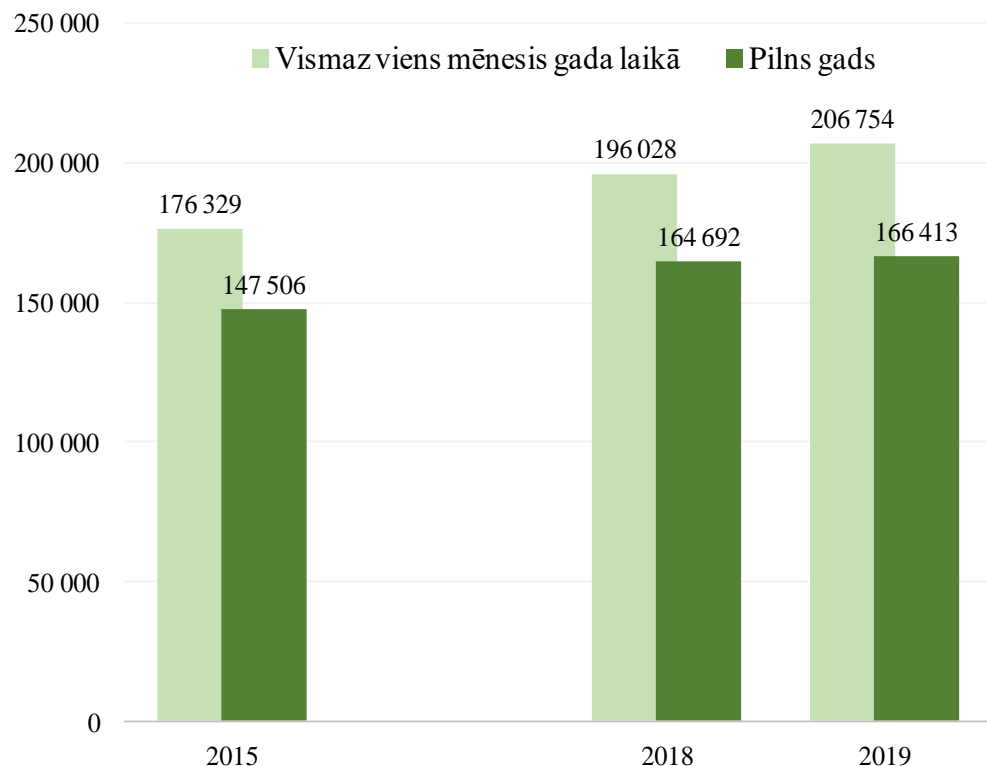

Avots: CSP datu tabula NNN040

PERSONAS AR INVALIDITĀTI

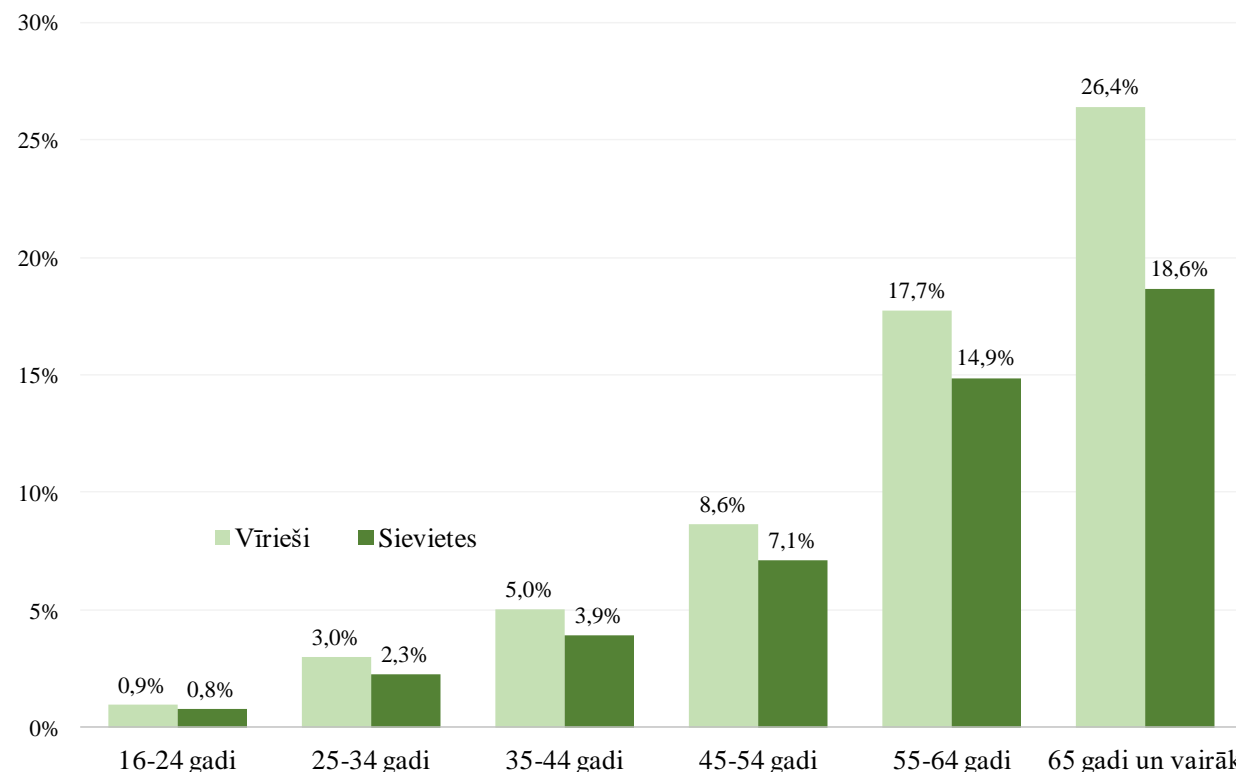
Personu skaita izmaiņas un īpatsvars dzimumvecumu grupās

Personu ar invaliditāti kopskaits – vismaz vienu mēnesi gadā un pilnu gadu VSAA uzskaitē bijušas personas

Avots šim un nākamajiem grafikiem par invaliditāti: Autoru aprēķini, izmantojot VSAA sagatavotos administratīvos mikrodatu.

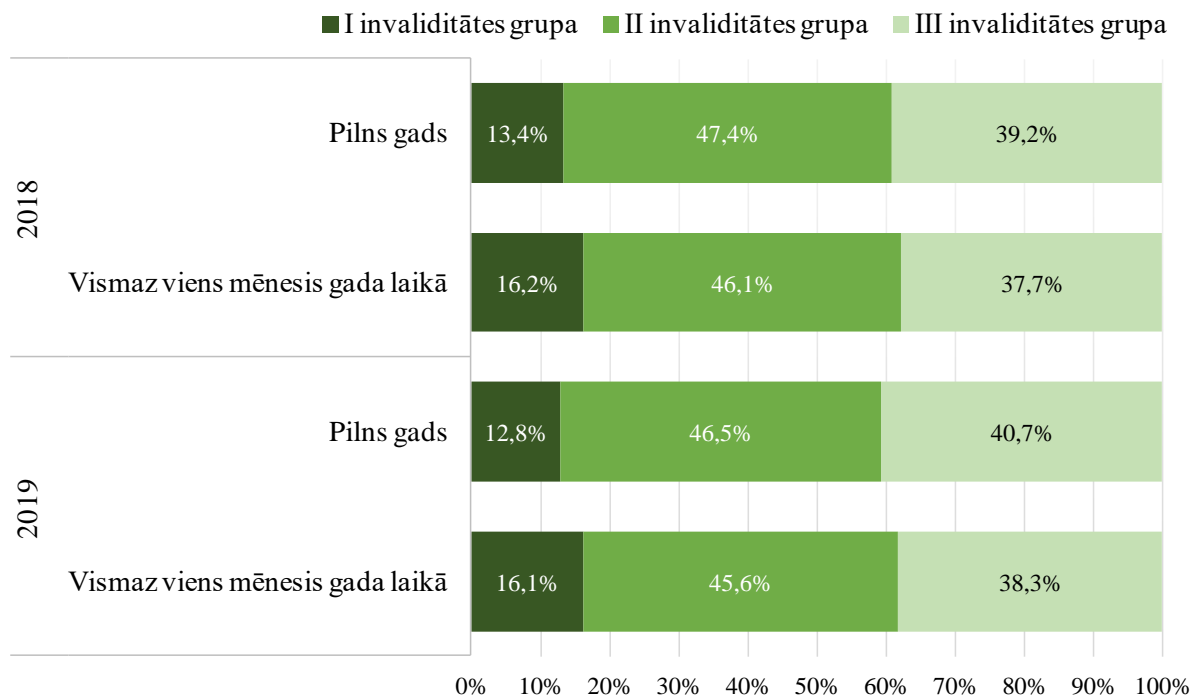
Personu ar invaliditāti īpatsvars iedzīvotāju dzimumvecumu grupu iekšienē 2019.gadā

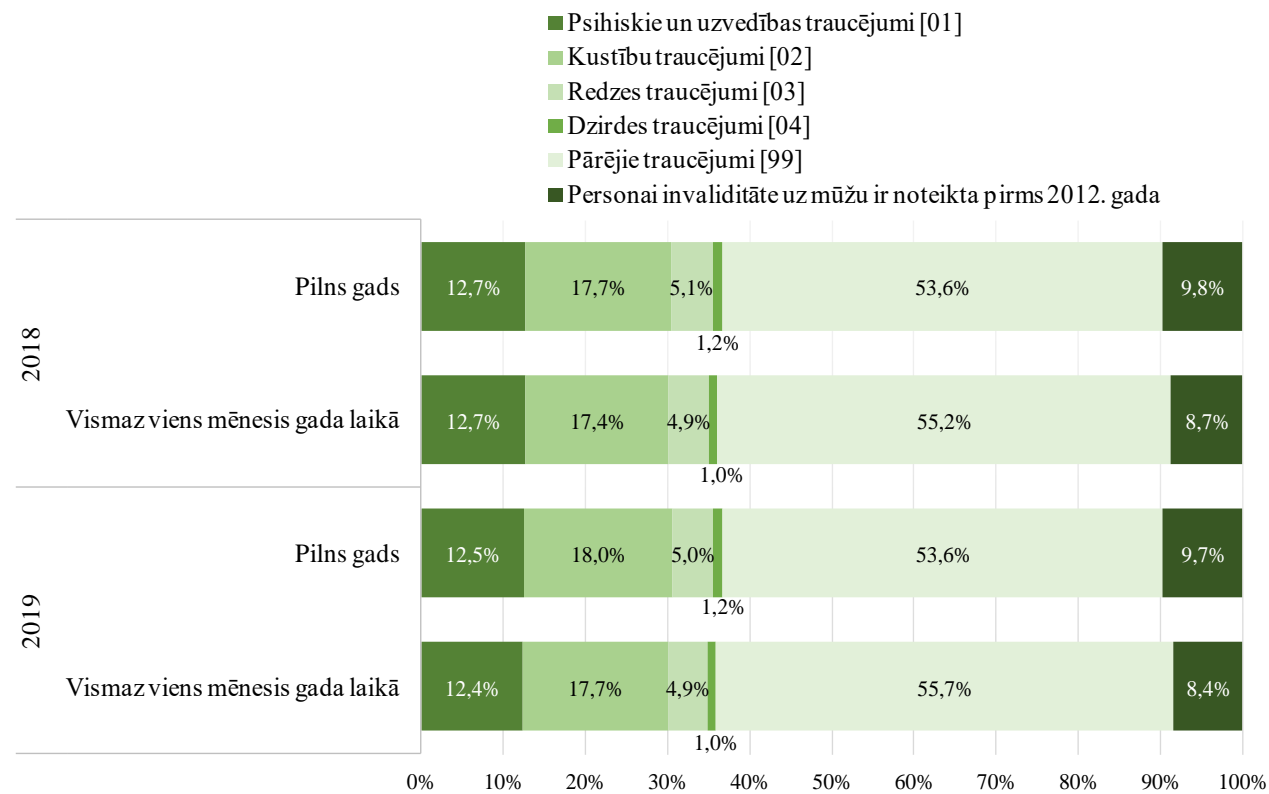
Avots: Autoru aprēķini, izmantojot VSAA sagatavotos administratīvos mikrodatu un CSP datus.

Personu ar invaliditāti struktūras izmaiņas

Personu ar invaliditāti īpatsvars dalījumā pēc invaliditātes grupas

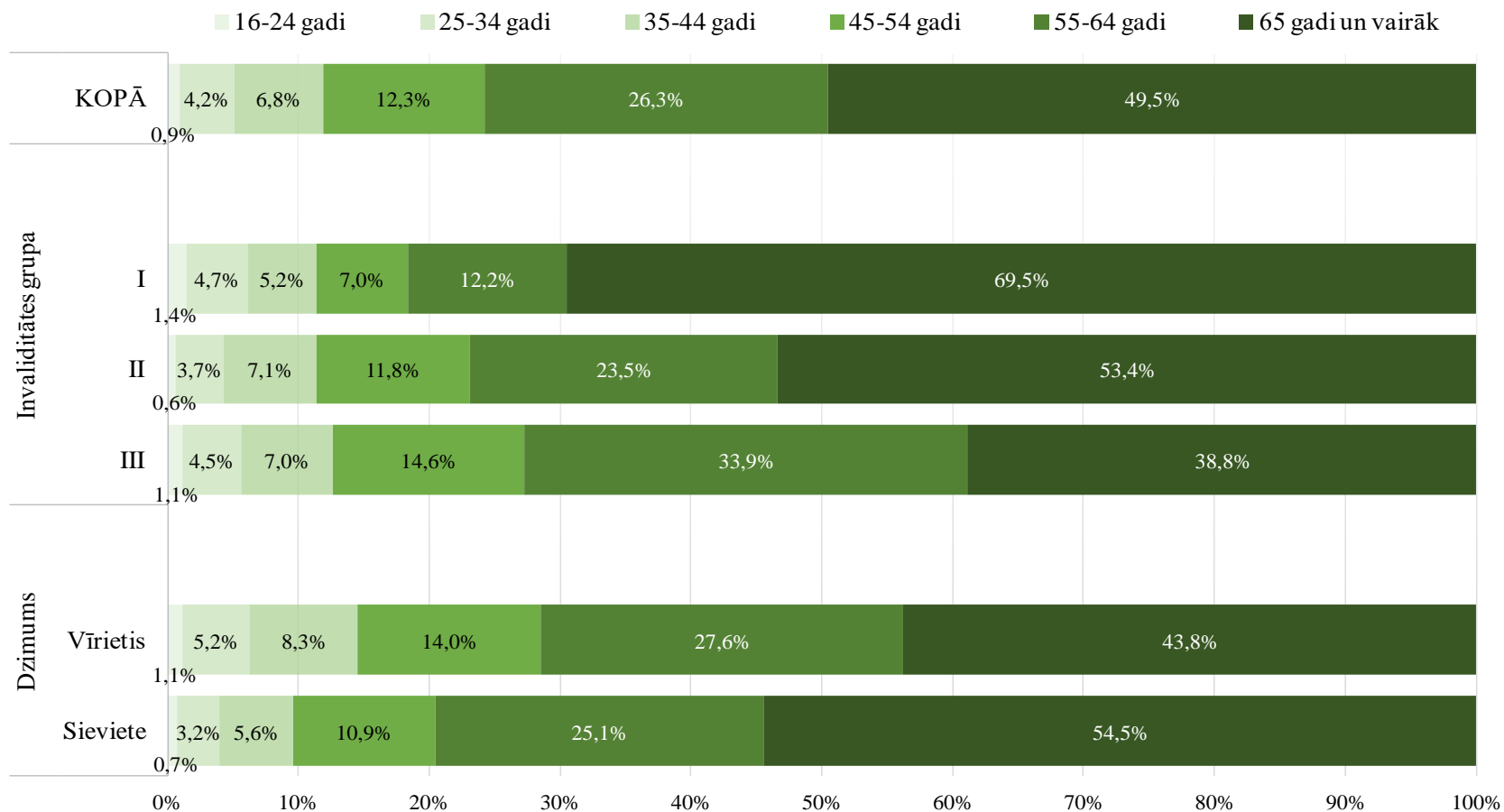

Personu ar invaliditāti īpatsvars dalījumā pēc funkcionālo traucējumu veida

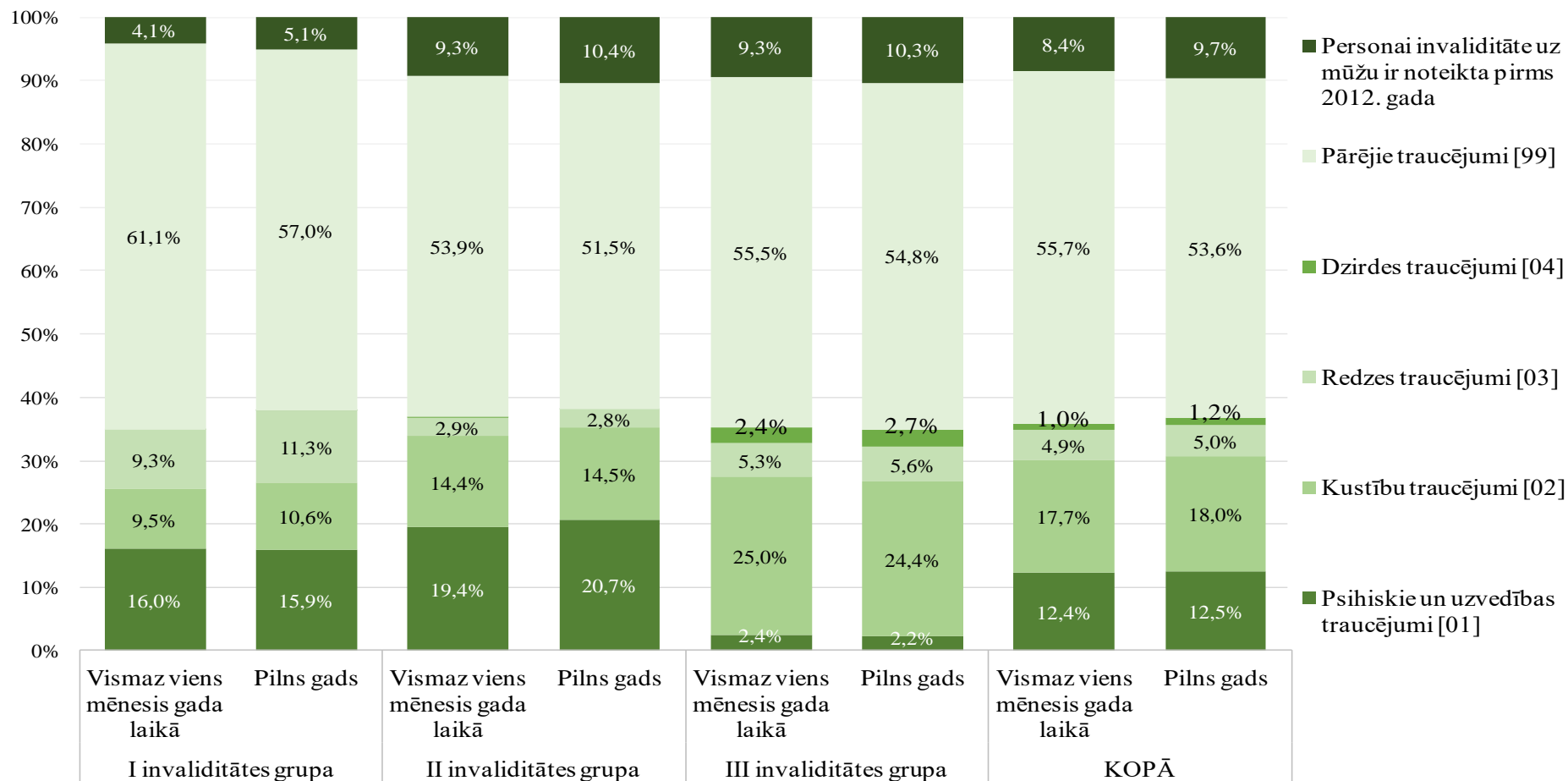
Personu ar invaliditāti struktūra pēc invaliditātes grupām

Pilnu atskaites gadu VSAA uzskaitē esošu personu ar invaliditāti īpatsvars vecuma grupās 2019.gadā dalījumā pēc dzimuma un invaliditātes grupas

Personu ar invaliditāti struktūra pēc invaliditātes grupām

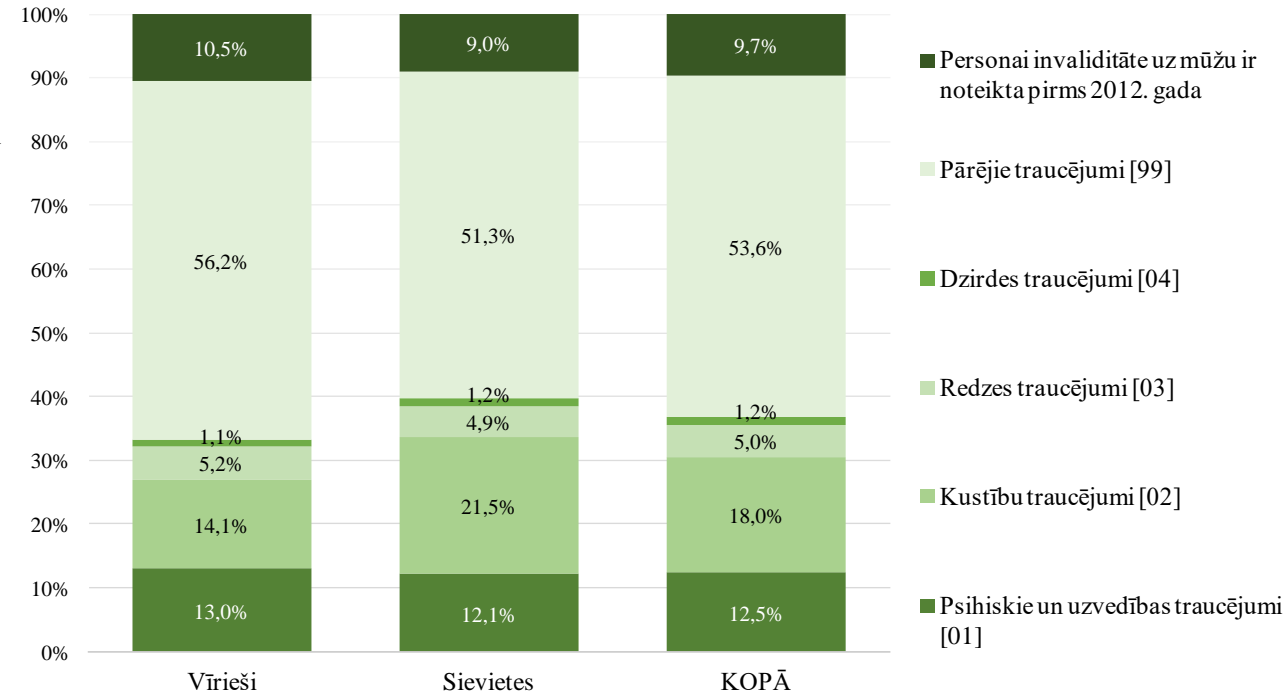
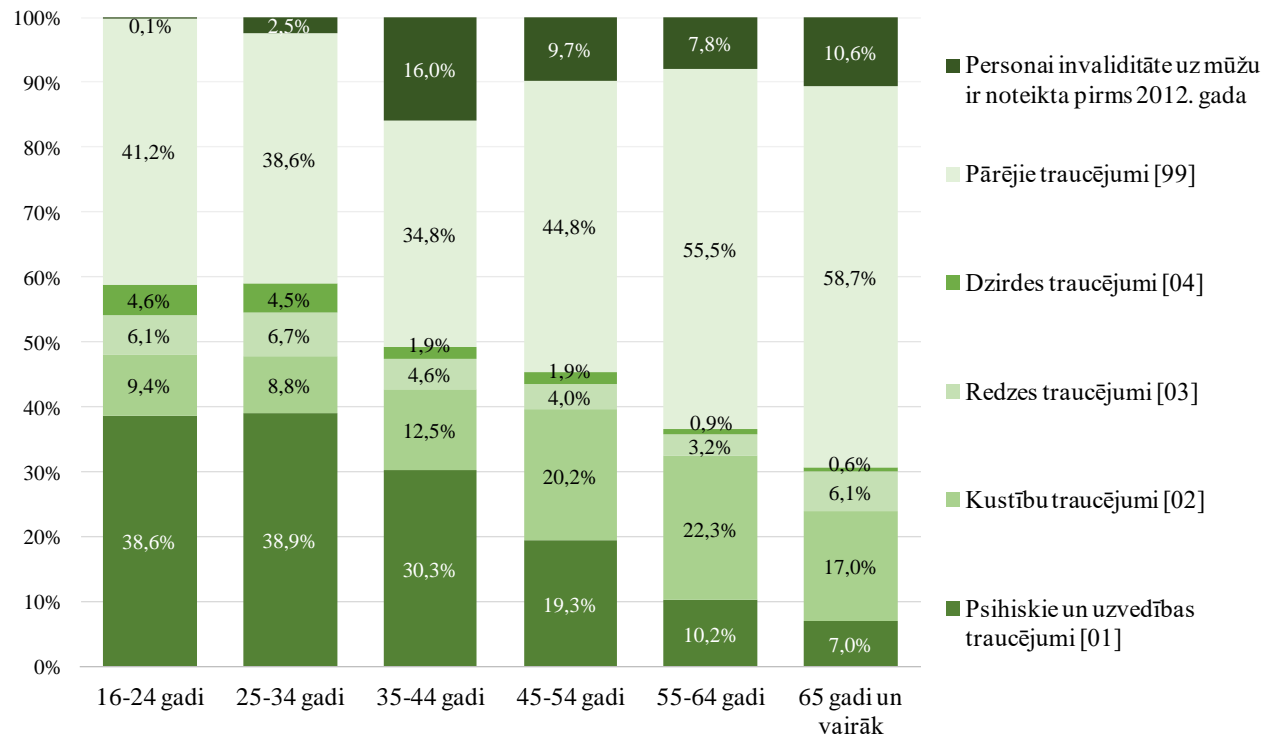
Personu ar invaliditāti grupu sadalījums pēc funkcionālo traucējumu veida 2019.gadā

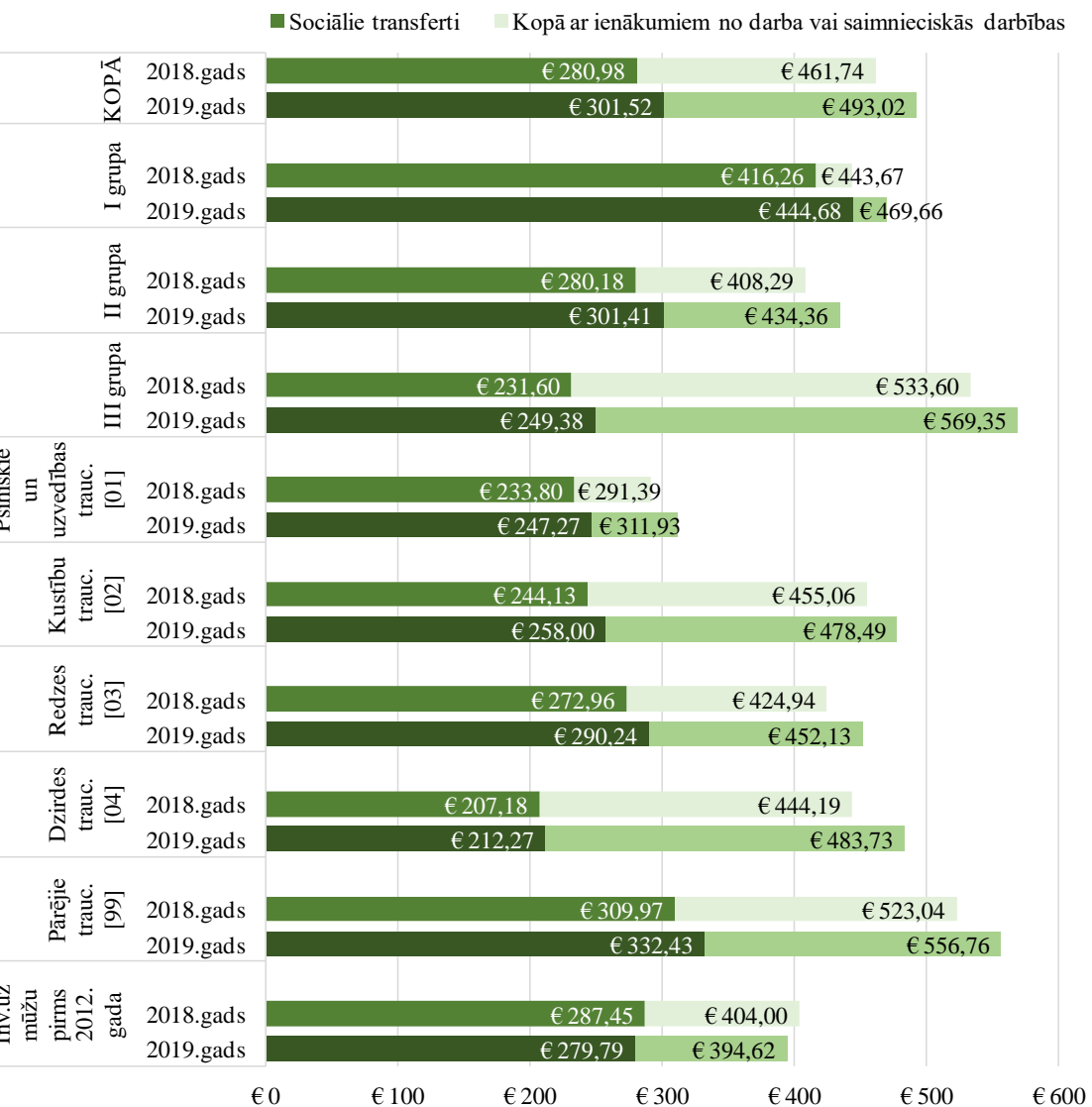
Personu ar invaliditāti struktūra pēc funkcionālo traucējumu veida

Pilnu atskaites gadu VSAA uzskaitē esošu personu ar invaliditāti īpatsvars 2019.gadā dalījumā pēc vecuma

Pilnu atskaites gadu VSAA uzskaitē esošu personu ar invaliditāti īpatsvars 2019.gadā dalījumā pēc dzimuma

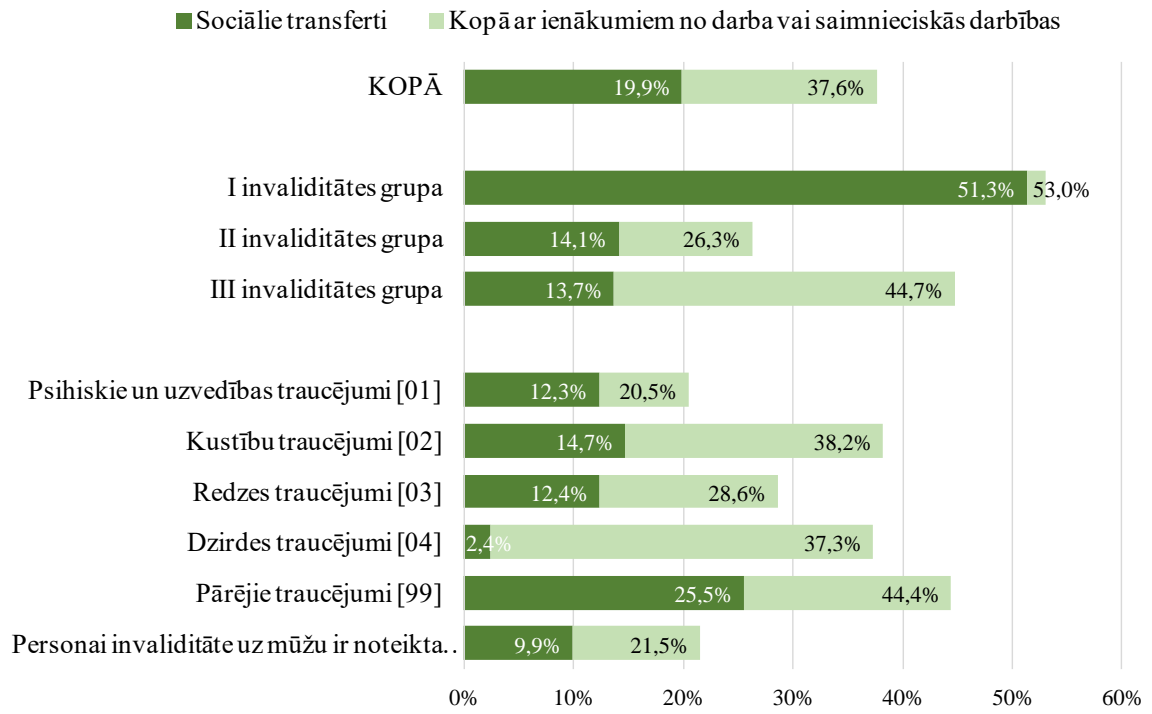

Personu ar invaliditāti vidējie ienākumi no sociālajiem transfertiem un kopā dalījumā pa invaliditātes grupām un funkcionālo traucējumu veidiem 2018.-2019.gadā

Personu ar invaliditāti ienākumi

Personu ar invaliditāti, kuru ienākumi no sociālajiem transfertiem pārsniedz nabadzības riska sliekšni, īpatsvars 2019.gadā

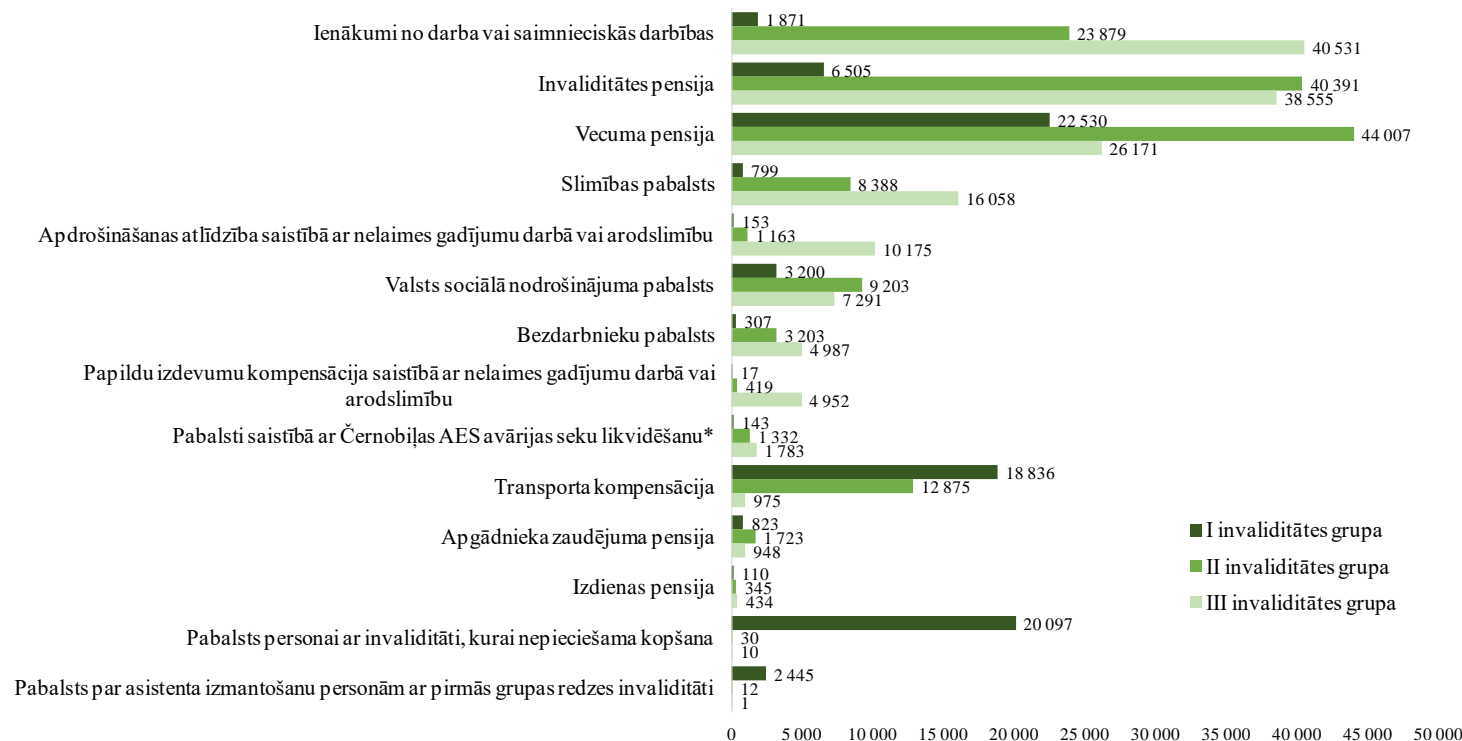

Personu ar invaliditāti ienākumu avoti

Sociālās apdrošināšanas un sociālo pakalpojumu saņēmēju vismaz vienu mēnesi gadā skaits 2019.gadā, kas saņem minētos maksājumus un pakalpojumu veidus

Pilnu atskaites gadu VSAA uzskaitē esošu personu ar invaliditāti īpatsvars 2019.gadā dalījumā pēc dzimuma

VALSTS SOCIĀLĀ NODROŠINĀJUMA PABALSTA SAŅĒMĒJI

Personu skaits un response

VSNP saņēmēju struktūra 2021.gada martā

		Tiesības saņemt pabalstu iegūtas:		
		Līdz 2010.gadam	2011.-2015.gadā	2016.-2021.gadā
Saņem VSNP invaliditātes dēļ	Invaliditāte kopš bērnības	7790	3171	3010
	Cits invaliditātes veids	1943	1649	2373
Saņem VSNP pensijas vecuma sasniegšanas dēļ		144	108	1603

Ģenerālkopa, uz ko attiecināmi pētījuma dati

Avots: VSAA dati.

	Personas ar invaliditāti	Pensijas vecumu sasniegušie	KOPĀ
Ģenerālkopa	4022	1711	5733
Atlasīti kontakti, kas nodoti VSAA kontaktu centram klientu sazvanīšanai	2 128	1 248	3376
Veikti zvani, tai skaitā:	1 158	956	2114
nepareizi, neeksistējoši vai neizmantoti telefona numuri	171	148	319
personas uz zvanu neatbildēja	551	300	851
saņemti atteikumi	98	184	282
saņemta piekrišana intervijai, kontakti nodoti lauka darba veicējam	338	324	662
Piekrišanu devušo personu īpatsvars no veikto zvanu skaita	29,2%	33,9%	31,3%

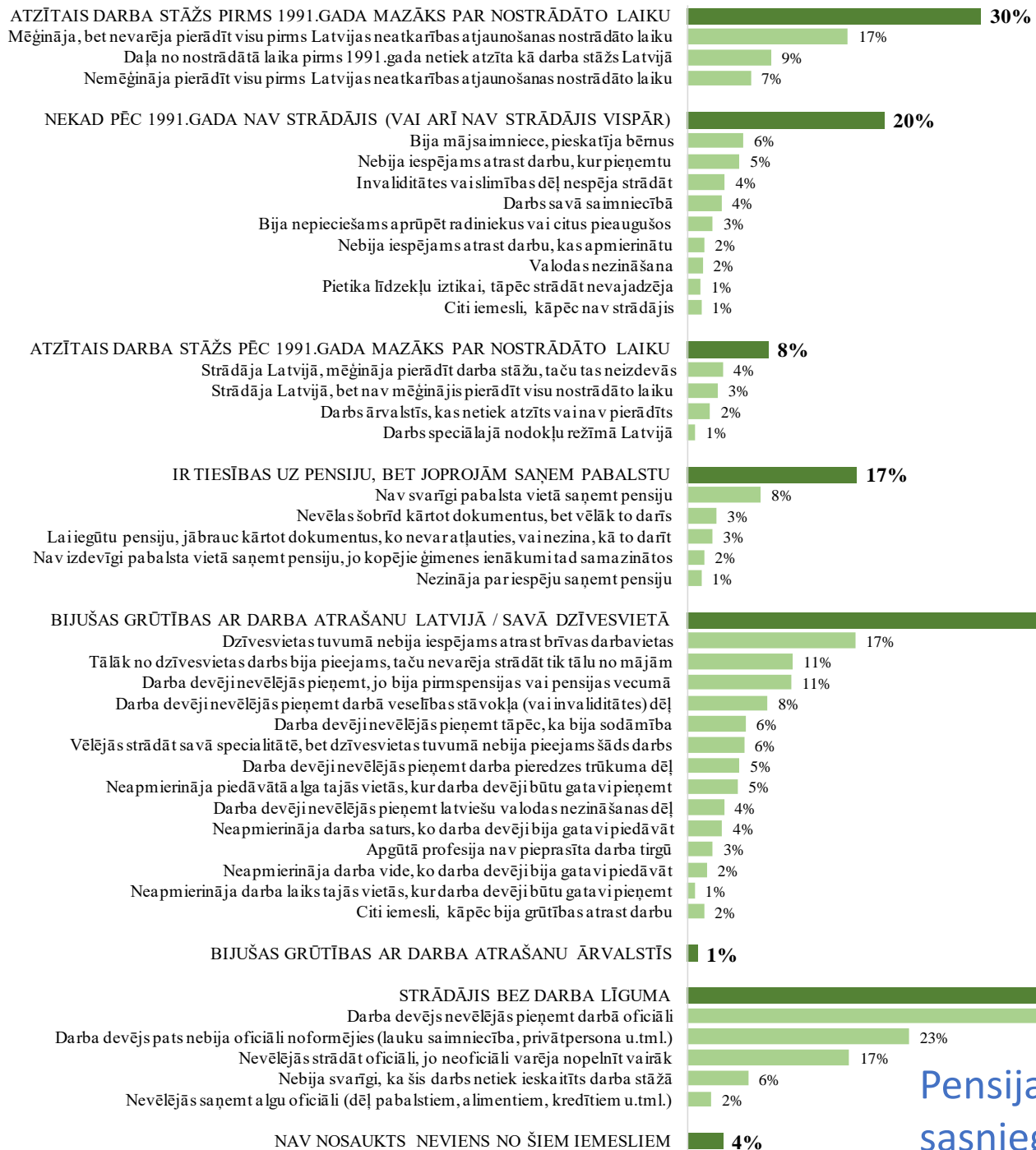
Saņemto kontaktu skaits	662
Veikti zvani, tai skaitā:	579
nepareizi, neeksistējoši vai neizmantoti telefona numuri	7
personas uz zvanu neatbildēja	53
saņemti atteikumi	53
respondenti pārtrauca interviju	17
vienošanās ar respondentu par interviju vēlāk, taču tā nenotika, jo nepieciešamais respondentu kopums bija jau sasniegts	48
pabeigtas intervijas	401
Datu apstrādes gaitā brāķētās intervijas	1
Datu kopā iekļautās derīgās intervijas	400
Derīgo interviju īpatsvars no lauka darba aģentūras veikto zvanu skaita	69,1%
Kopējais respondences procents	21,6%

Avots: SKDS dati.

Izlase

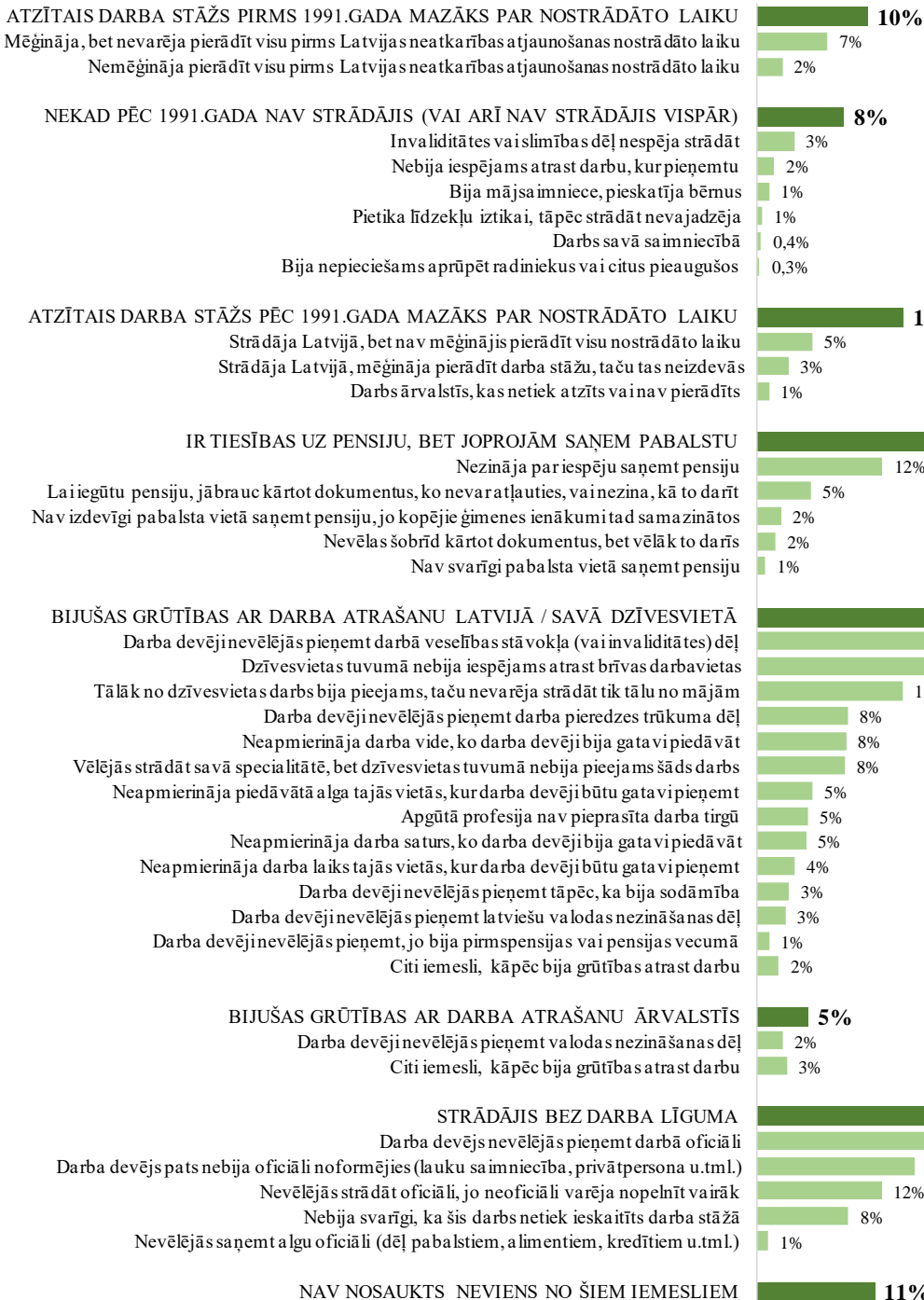
Avots: VSAA dati.

Cēloņi, kāpēc nav nepieciešamā darba stāža

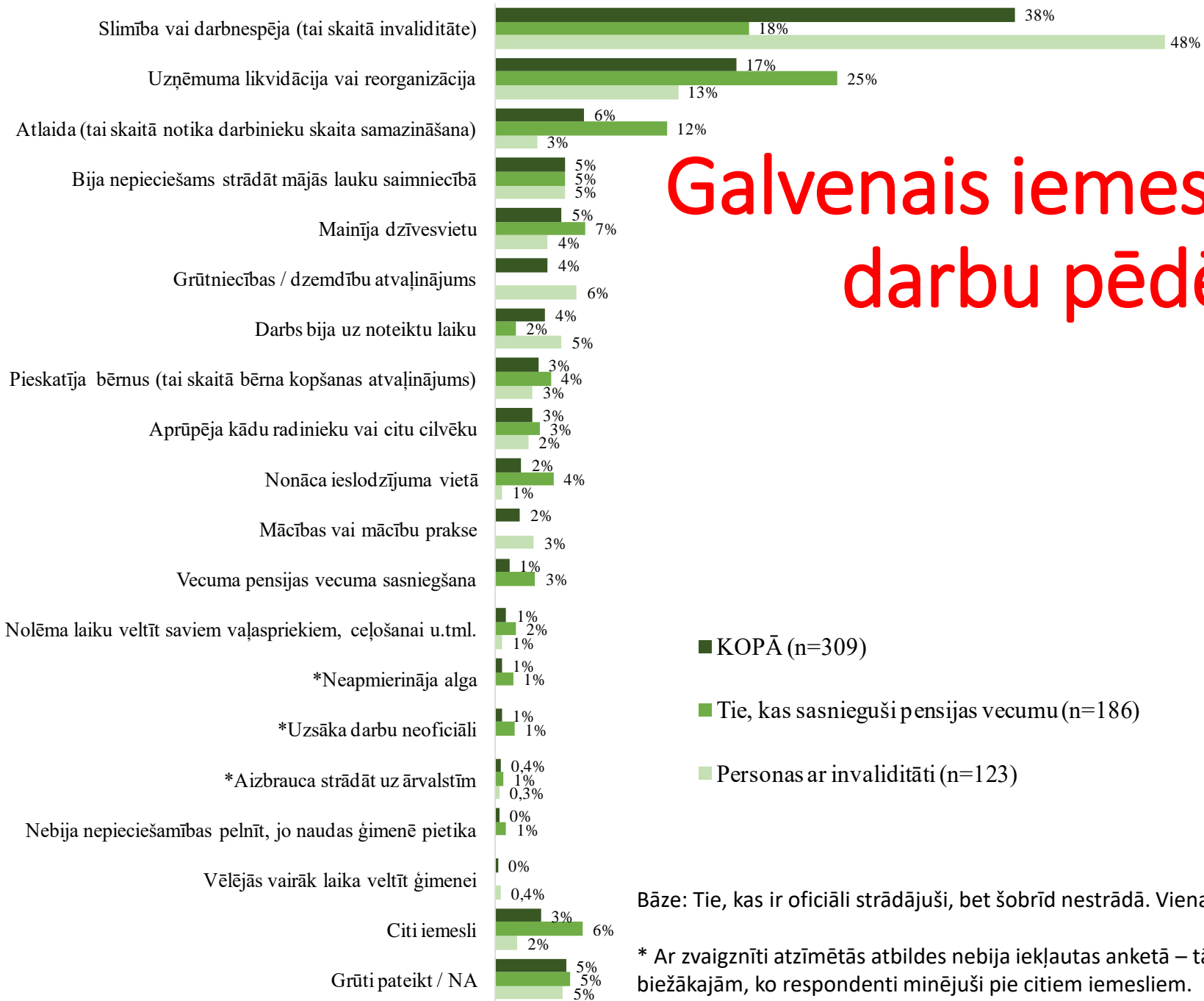
Pensijas vecumu
sasniegušie

Cēloņi, kāpēc nav nepieciešamā darba stāža

Personas ar invaliditāti

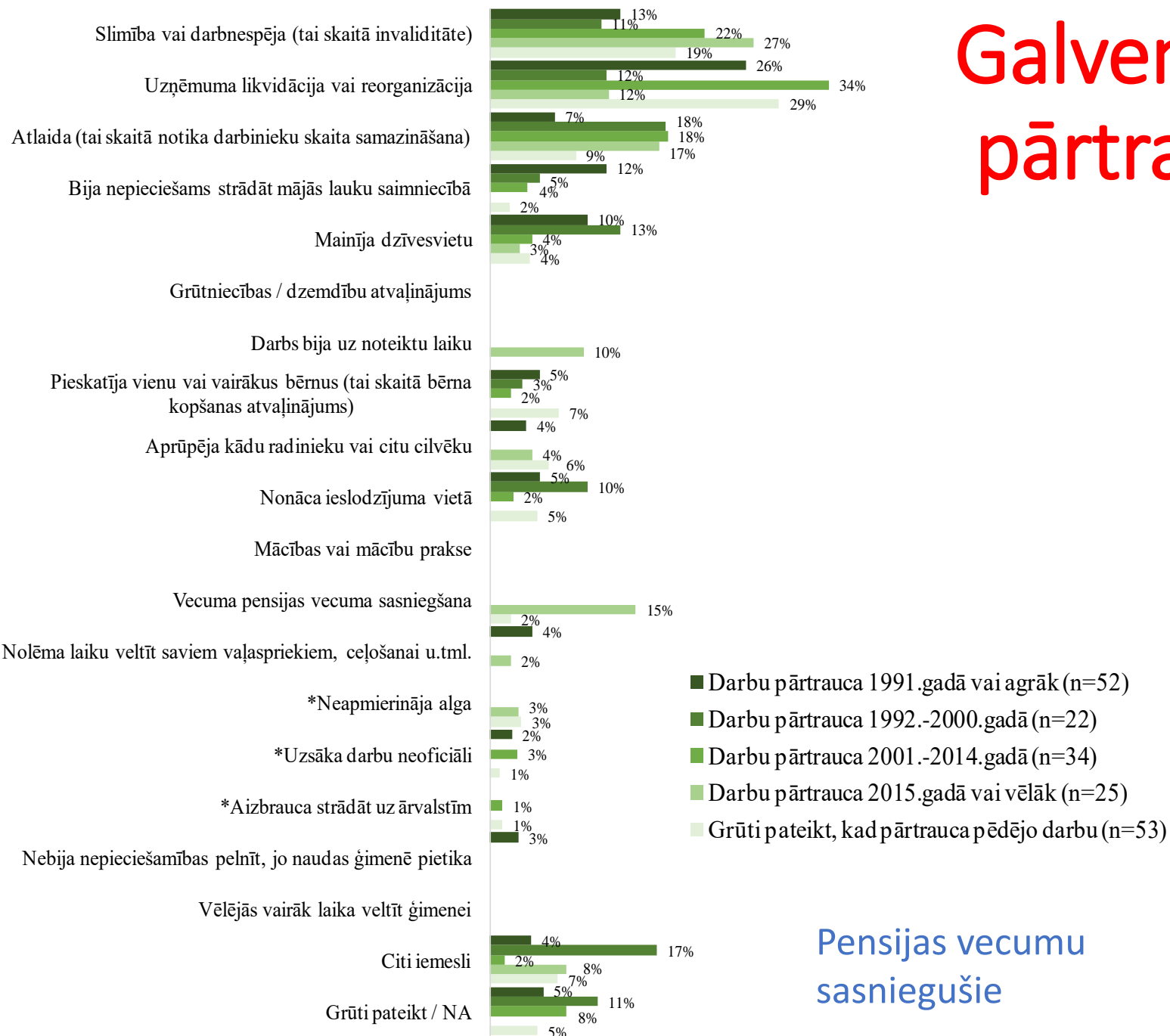
Galvenais iemesls, kāpēc pārtrauca darbu pēdējā darbavietā

Bāze: Tie, kas ir oficiāli strādājuši, bet šobrīd nestrādā. Viena atbilde.

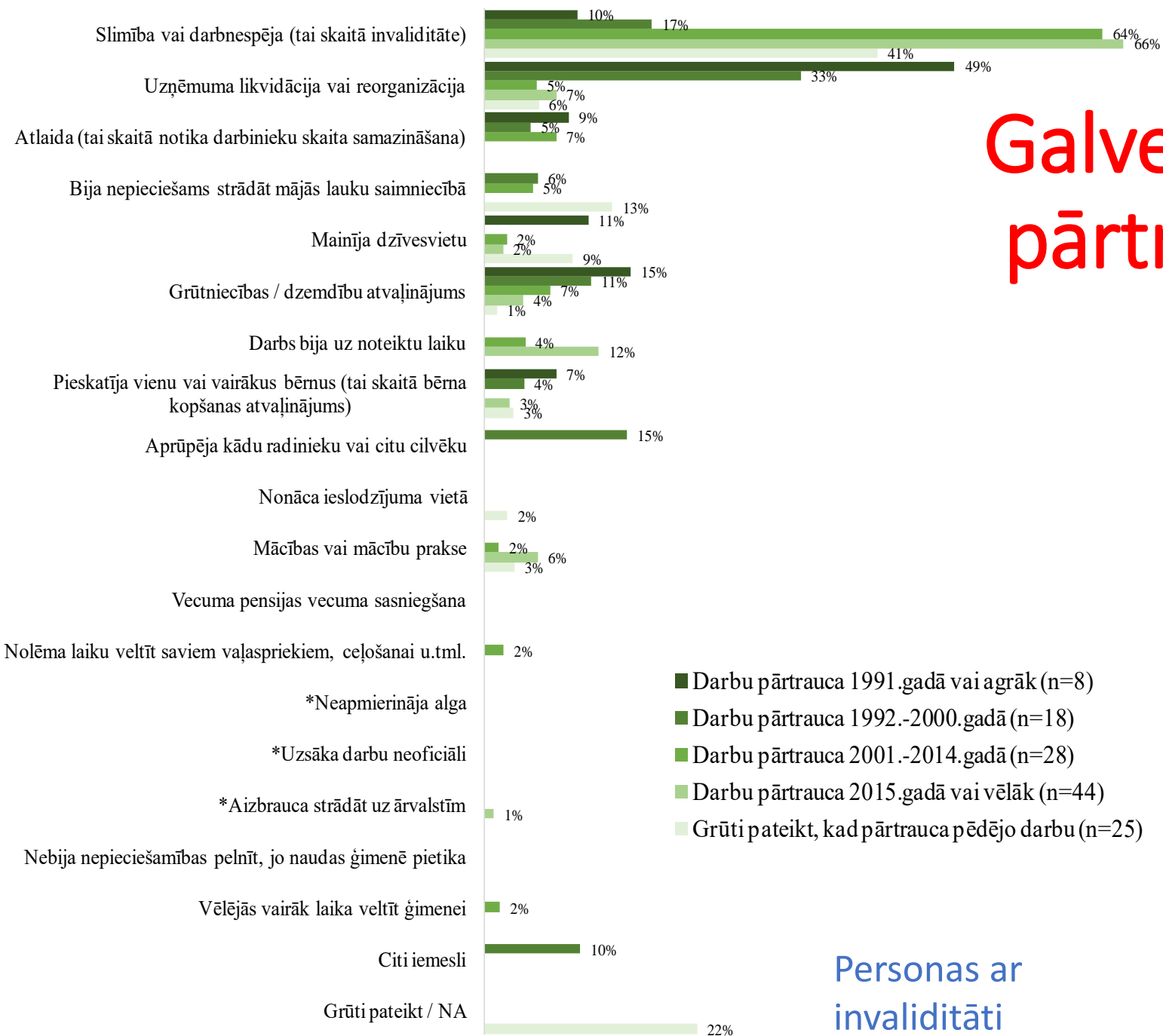
* Ar zvaigznīti atzīmētās atbildes nebija iekļautas anketā – tās ir starp biežākajām, ko respondenti minējuši pie citiem iemesliem.

Galvenais iemesls, kāpēc pārtrauca darbu pēdējā darbavietā

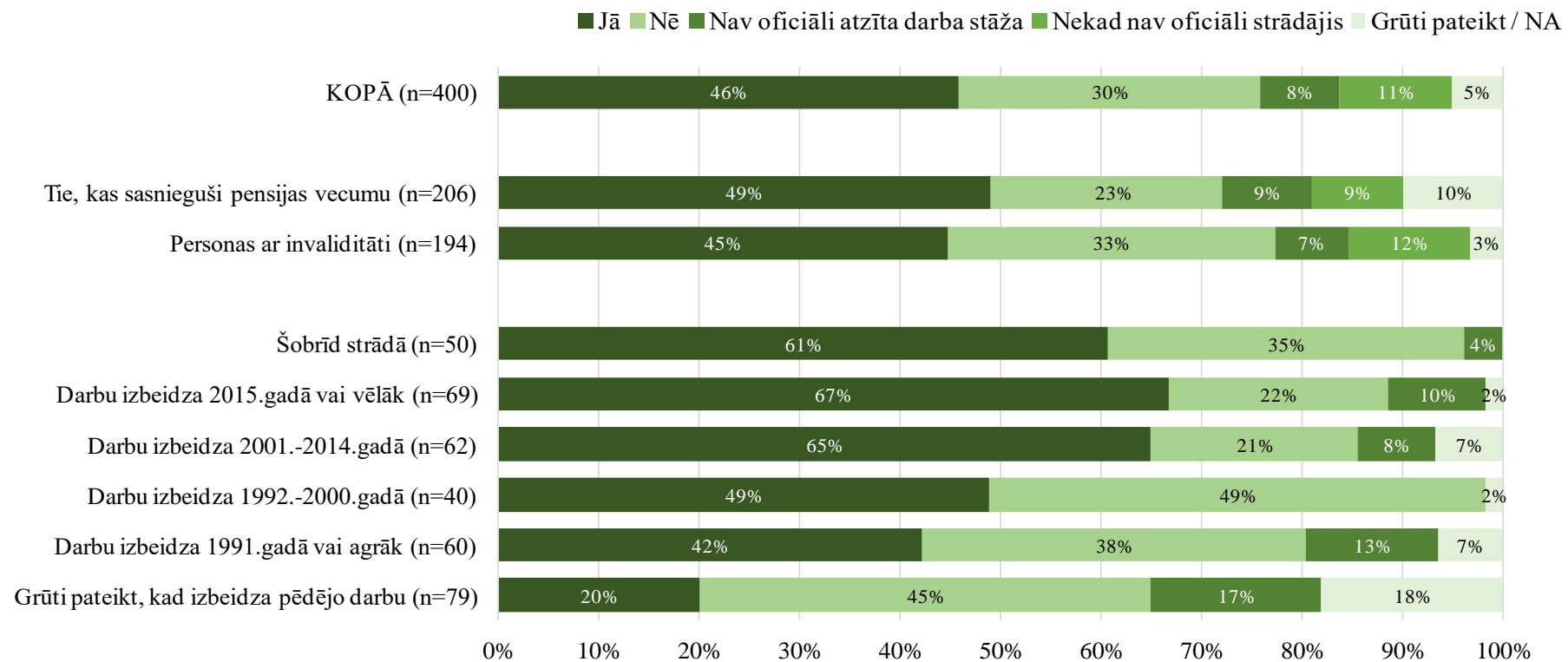
Pensijas vecumu sasniegušie

Galvenais iemesls, kāpēc pārtrauca darbu pēdējā darbavietā

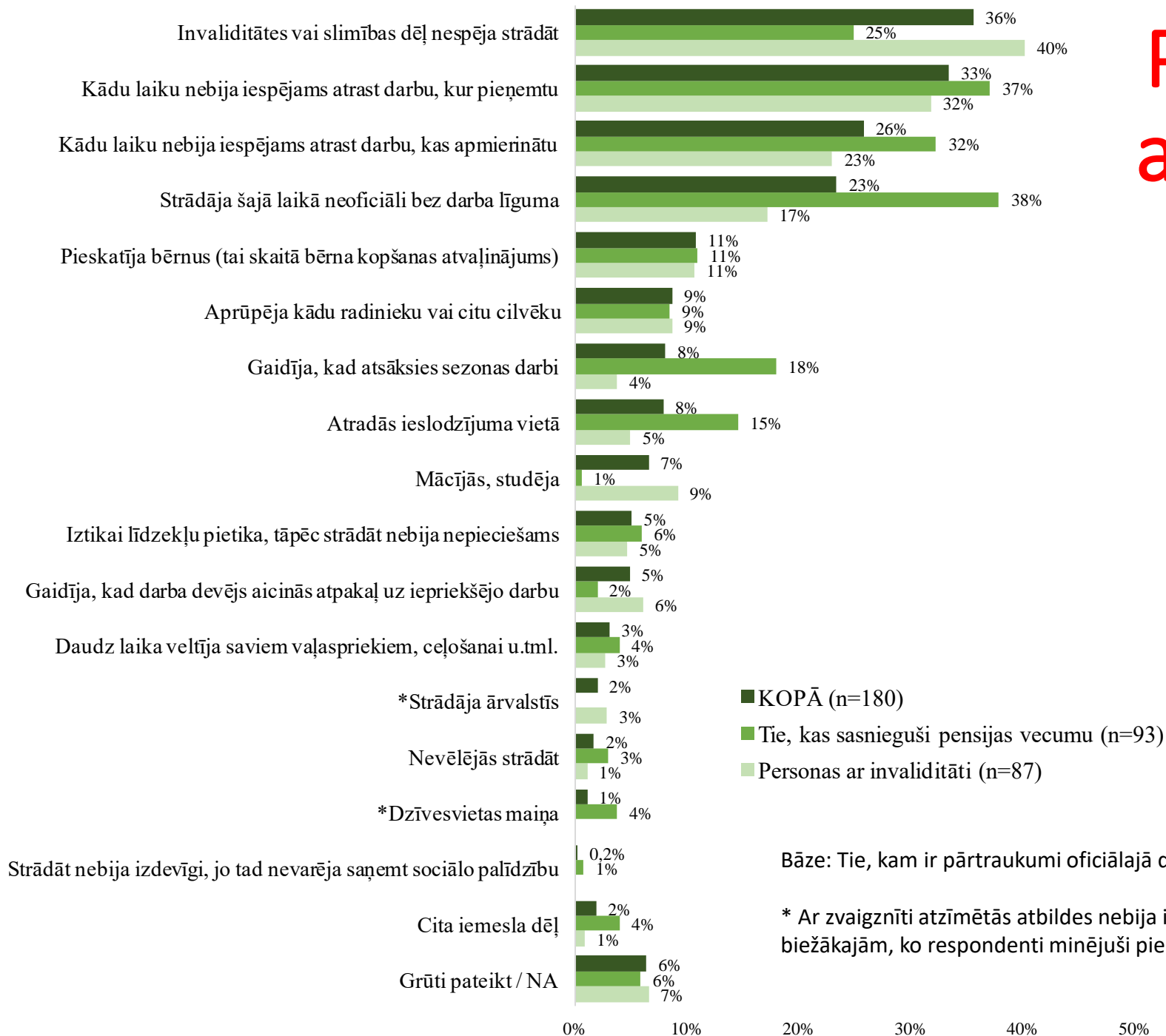

Personas ar invaliditāti

Pārtraukumi oficiāli atzītajā darba stāžā, kuros respondenti nav strādājuši

Pārtraukumi oficiāli atzītajā darba stāžā, kuros respondenti nav strādājuši

Bāze: Tie, kam ir pārtraukumi oficiālajā darba stāžā.

* Ar zvaigznīti atzīmētās atbildes nebija iekļautas anketā – tās ir starp biežākajām, ko respondenti minējuši pie citiem iemesliem.

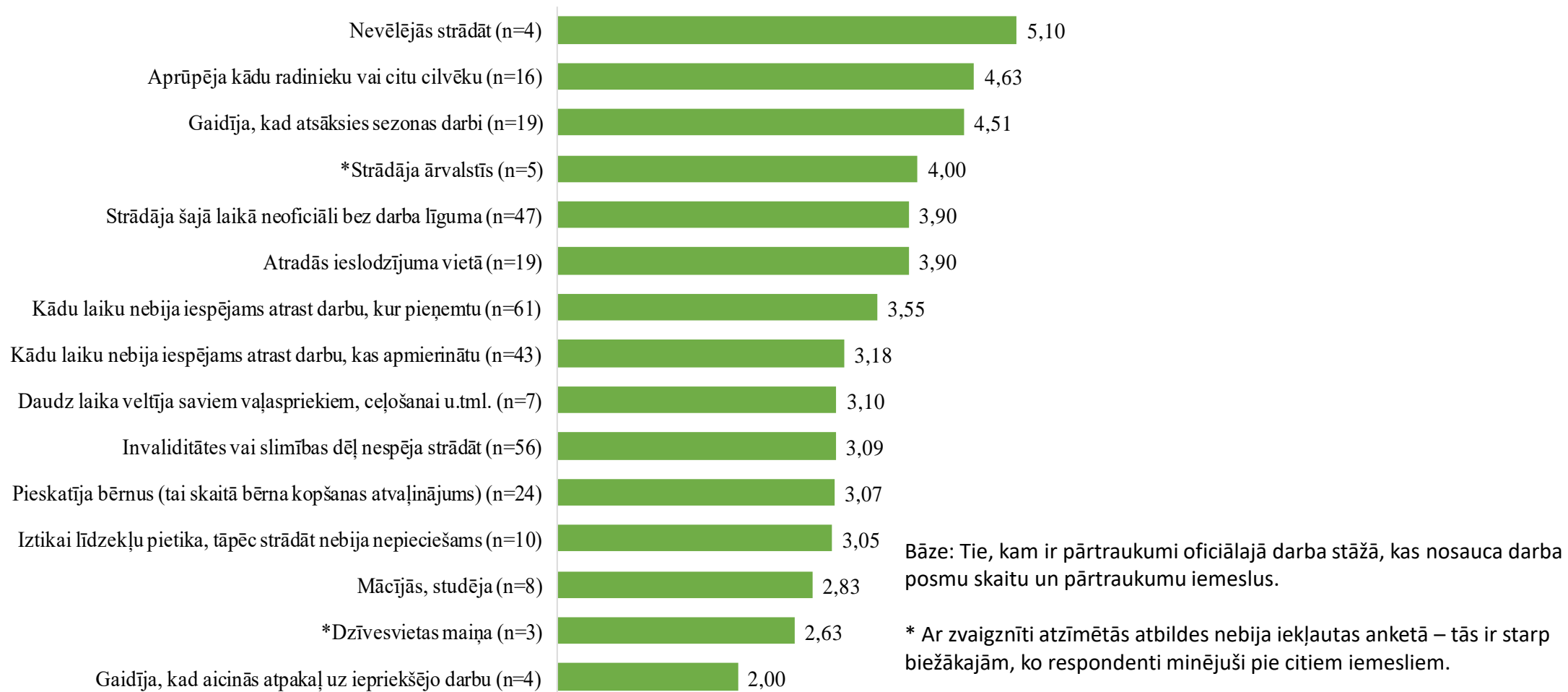
Pārtraukumi oficiālajā darba stāžā, kuros respondenti nav strādājuši

Bāze: Tie, kam ir pārtraukumi oficiālajā darba stāžā. Ar zaļu iekrāsotas pozitīvās korelācijas, ar sarkanu – negatīvās (analīzē vēra ņemtas tās, kas ir virs 0,140).

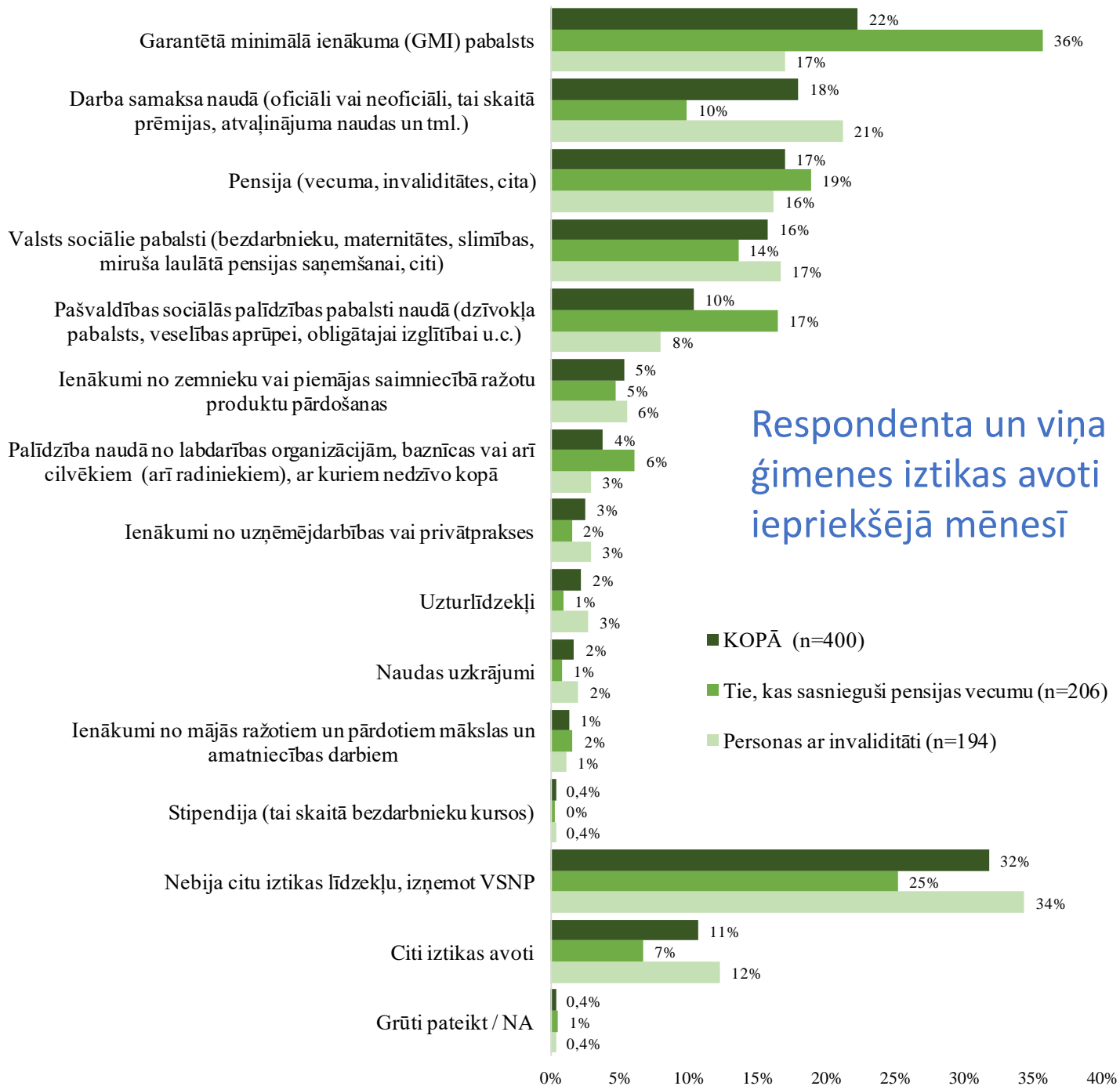
Korelācijas koeficientu ϕ (fi) vērtības starp nosauktajiem darba stāža pārtraukumu iemesliem	Invaliditātes vai slimības dēļ nespēja strādāt	Kādu laiku nebija iespējams atrast darbu, kur pieņemtu	Kādu laiku nebija iespējams atrast darbu, kas apmierinātu	Strādāja šajā laikā neoficiāli bez darba līguma	Pieskatīja bērnus (tai skaitā bērna kopšanas atvaļinājums)	Aprūpēja kādu radnieku vai citu cilvēku	Gaidīja, kad atsāksies sezonas darbi	Atradās ieslodzījuma vietā	Mācījās, studēja	Iztikai līdzekļu pietika, tāpēc strādāt nebija nepieciešams	Gaidīja, kad darba devējs aicinās atpakaļ uz iepriekšējo darbu	Daudz laika veltīja saviem vaļaspriekiem, ceļošanai u.tml.	*Strādāja ārvalstīs	Nevēlējās strādāt	*Dzīvesvietas maiņa	Strādāt nebija izdevīgi, jo tad nevarēja saņemt sociālo palīdzību	Cita iemesla dēļ
Invaliditātes vai slimības dēļ nespēja strādāt		-0,011	-0,142	-0,146	0,061	0,050	0,050	-0,163	0,011	0,108	-0,169	0,036	-0,006	-0,097	-0,080	-0,036	-0,072
Kādu laiku nebija iespējams atrast darbu, kur pieņemtu	-0,011		0,245	0,044	0,013	0,314	0,199	0,118	0,130	0,128	0,213	0,062	0,001	0,009	-0,076	0,069	-0,097
Kādu laiku nebija iespējams atrast darbu, kas apmierinātu	-0,142	0,245		0,219	-0,012	0,091	0,175	0,080	0,110	0,178	0,059	-0,034	-0,085	0,032	-0,064	-0,029	-0,081
Strādāja šajā laikā neoficiāli bez darba līguma	-0,146	0,044	0,219		-0,009	0,235	0,344	0,106	-0,091	-0,015	0,074	-0,051	-0,080	0,040	-0,060	0,088	-0,036
Pieskatīja bērnus (tai skaitā bērna kopšanas atvaļinājums)	0,061	0,013	-0,012	-0,009		0,171	0,038	-0,102	0,207	0,335	-0,079	-0,062	0,011	0,043	-0,038	-0,017	-0,048
Aprūpēja kādu radnieku vai citu cilvēku	0,050	0,314	0,091	0,235	0,171		0,147	-0,041	-0,082	-0,044	0,231	0,191	-0,044	-0,040	-0,033	-0,015	-0,042
Gaidīja, kad atsāksies sezonas darbi	0,050	0,199	0,175	0,344	0,038	0,147		0,111	-0,079	0,074	-0,067	0,049	-0,043	0,136	-0,032	-0,015	-0,041
Atradās ieslodzījuma vietā	-0,163	0,118	0,080	0,106	-0,102	-0,041	0,111		-0,078	-0,004	-0,067	-0,052	-0,042	-0,038	-0,032	-0,014	-0,040
Mācījās, studēja	0,011	0,130	0,110	-0,091	0,207	-0,082	-0,079	-0,078		0,361	-0,061	-0,047	-0,038	-0,035	-0,029	-0,013	-0,037
Iztikai līdzekļu pietika, tāpēc strādāt nebija nepieciešams	0,108	0,128	0,178	-0,015	0,335	-0,044	0,074	-0,004	0,361		-0,053	0,085	-0,033	0,095	-0,025	-0,011	-0,032
Gaidīja, kad darba devējs aicinās atpakaļ uz iepriekšējo darbu	-0,169	0,213	0,059	0,074	-0,079	0,231	-0,067	-0,067	-0,061	-0,053		-0,040	-0,033	-0,030	-0,024	-0,011	-0,031
Daudz laika veltīja saviem vaļaspriekiem, ceļošanai u.tml.	0,036	0,062	-0,034	-0,051	-0,062	0,191	0,049	-0,052	-0,047	0,085	-0,040		-0,026	-0,023	-0,019	-0,009	0,061
*Strādāja ārvalstīs	-0,006	0,001	-0,085	-0,080	0,011	-0,044	-0,043	-0,042	-0,038	-0,033	-0,033	-0,026		-0,019	-0,016	-0,007	-0,020
Nevēlējās strādāt	-0,097	0,009	0,032	0,040	0,043	-0,040	0,136	-0,038	-0,035	0,095	-0,030	-0,023	-0,019		-0,014	-0,006	-0,018
*Dzīvesvietas maiņa	-0,080	-0,076	-0,064	-0,060	-0,038	-0,033	-0,032	-0,032	-0,029	-0,025	-0,024	-0,019	-0,016	-0,014		-0,005	-0,015
Strādāt nebija izdevīgi, jo tad nevarēja saņemt sociālo palīdzību	-0,036	0,069	-0,029	0,088	-0,017	-0,015	-0,015	-0,014	-0,013	-0,011	-0,011	-0,009	-0,007	-0,006	-0,005		-0,007
Cita iemesla dēļ	-0,072	-0,097	-0,081	-0,036	-0,048	-0,042	-0,041	-0,040	-0,037	-0,032	-0,031	0,061	-0,020	-0,018	-0,015	-0,007	

Pārtraukumi oficiālajā darba stāžā, kuros respondenti nav strādājuši

Vidējais darba posmu skaits atkarībā no pārtraukumu iemesliem

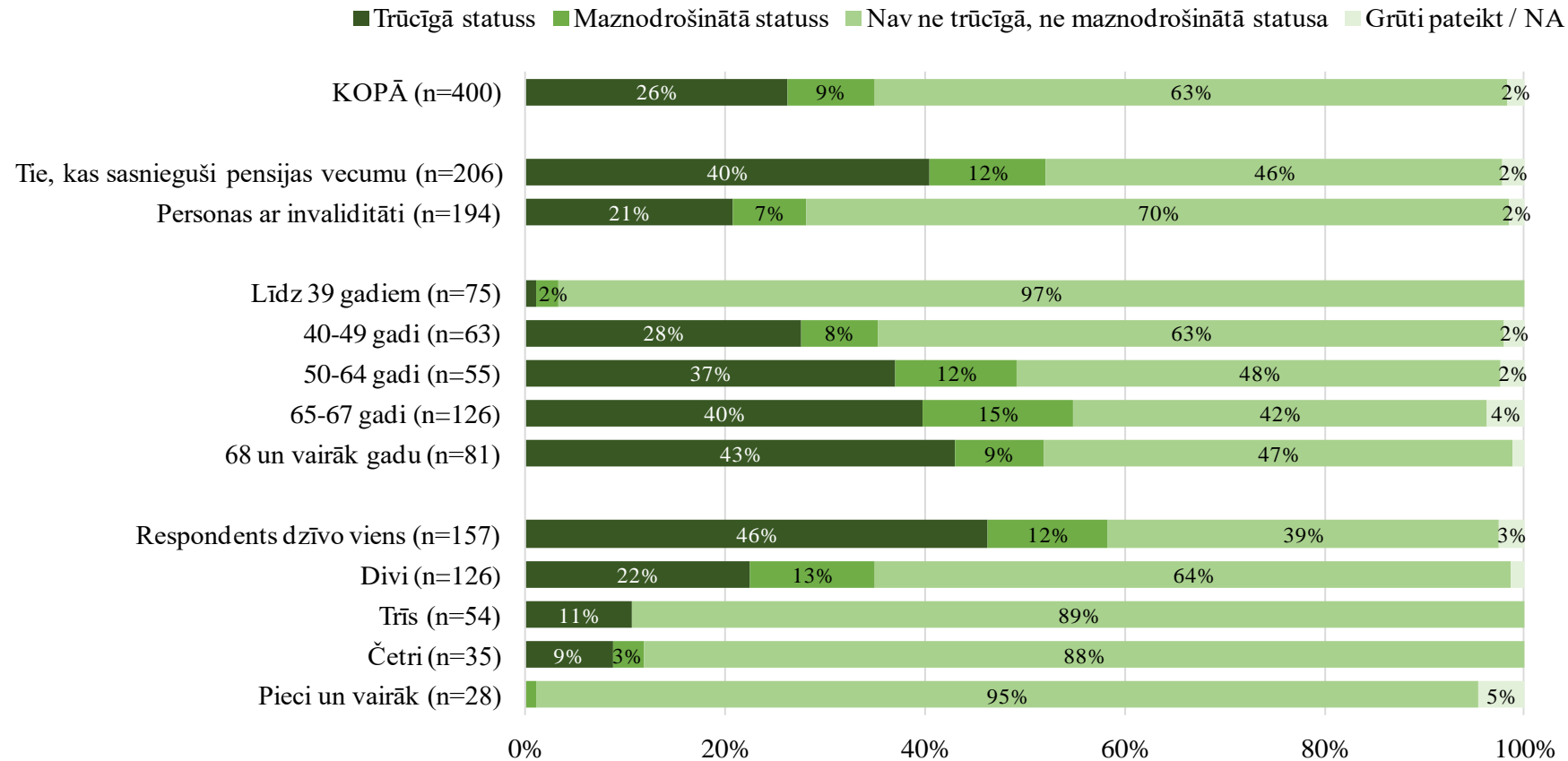
Iztikas līdzekļi

Iztikas līdzekļi

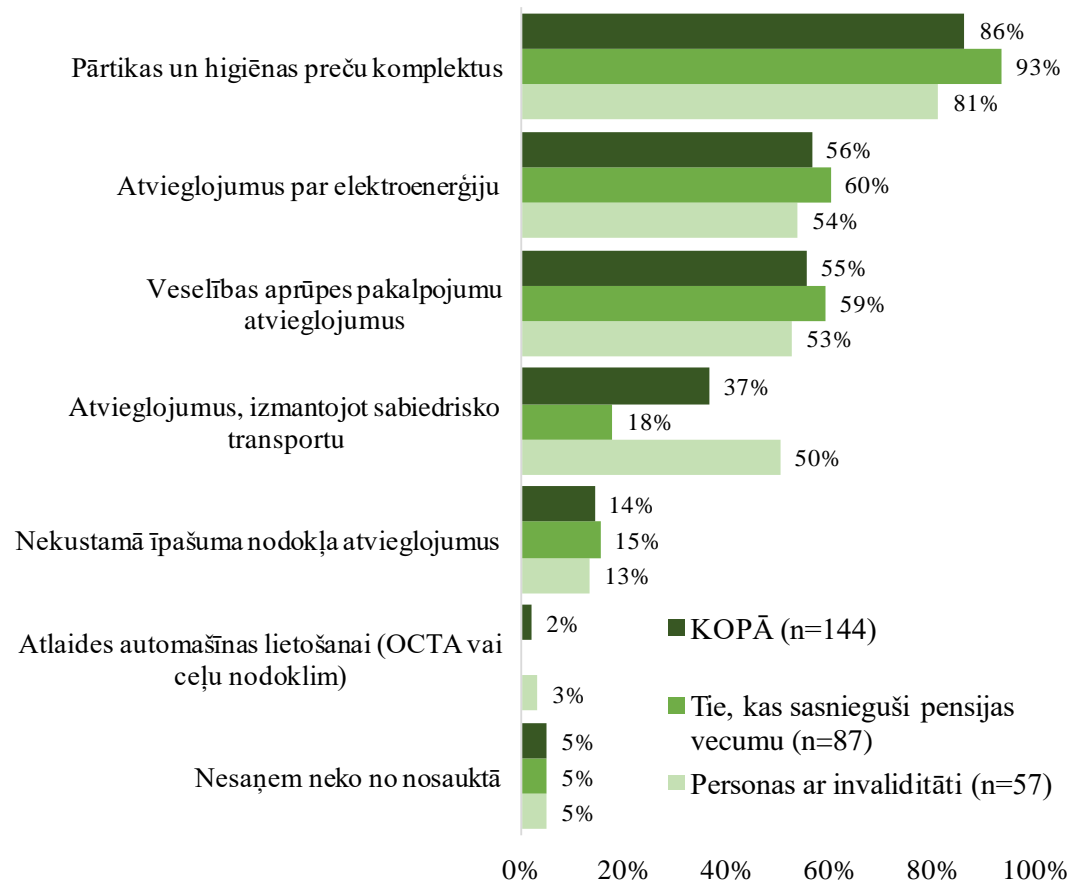

Trūcīgā vai maznodrošinātā statuss VSNP saņēmējiem

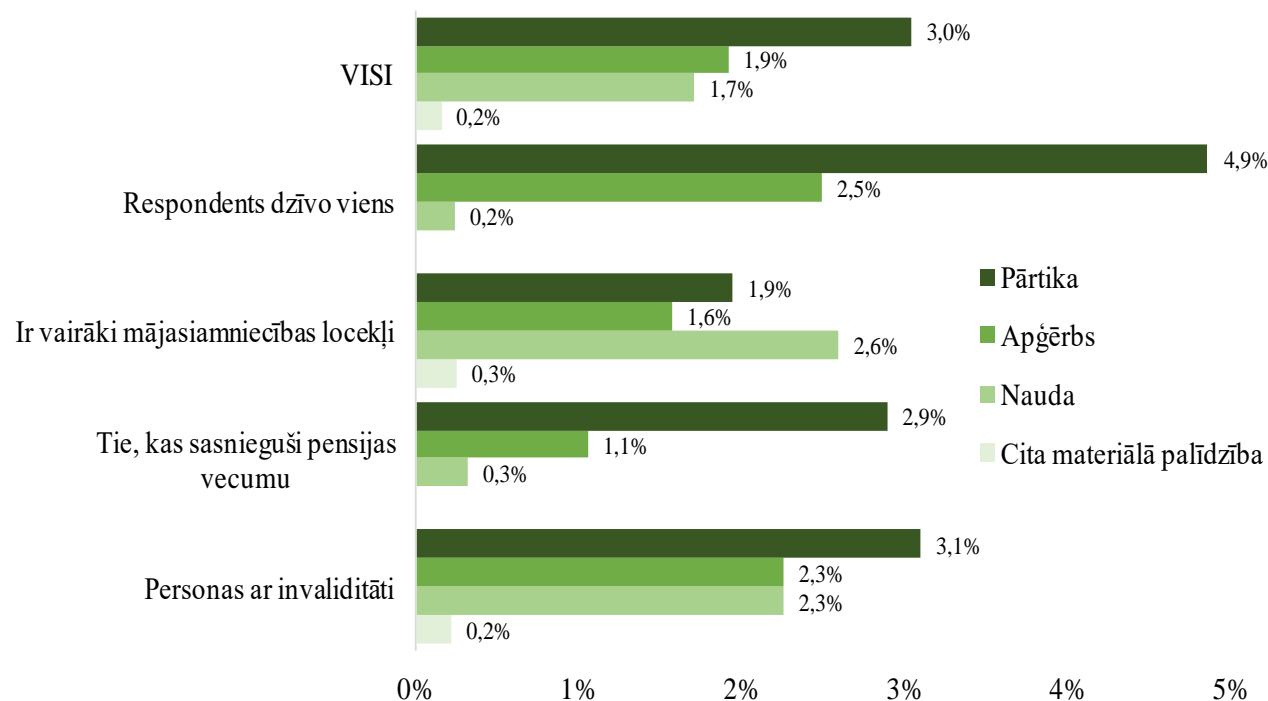
Palīdzība no pašvaldības un labdarības

No valsts vai pašvaldības saņemtā palīdzība

Bāze: Tie, kam ir trūcīgā vai maznodrošinātā statuss

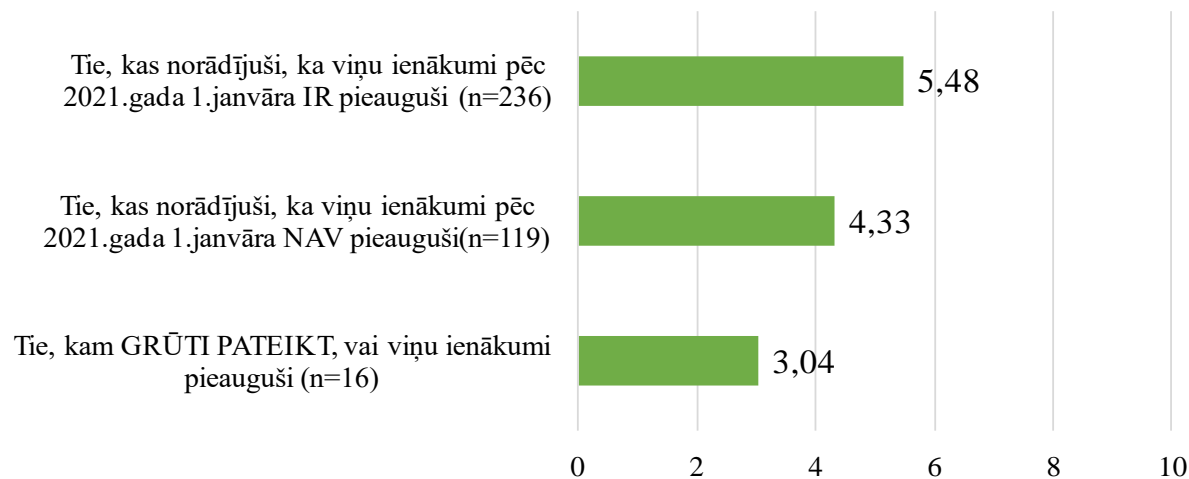
Pēdējā gada laikā no labdarības organizācijām un baznīcas saņemtā palīdzība

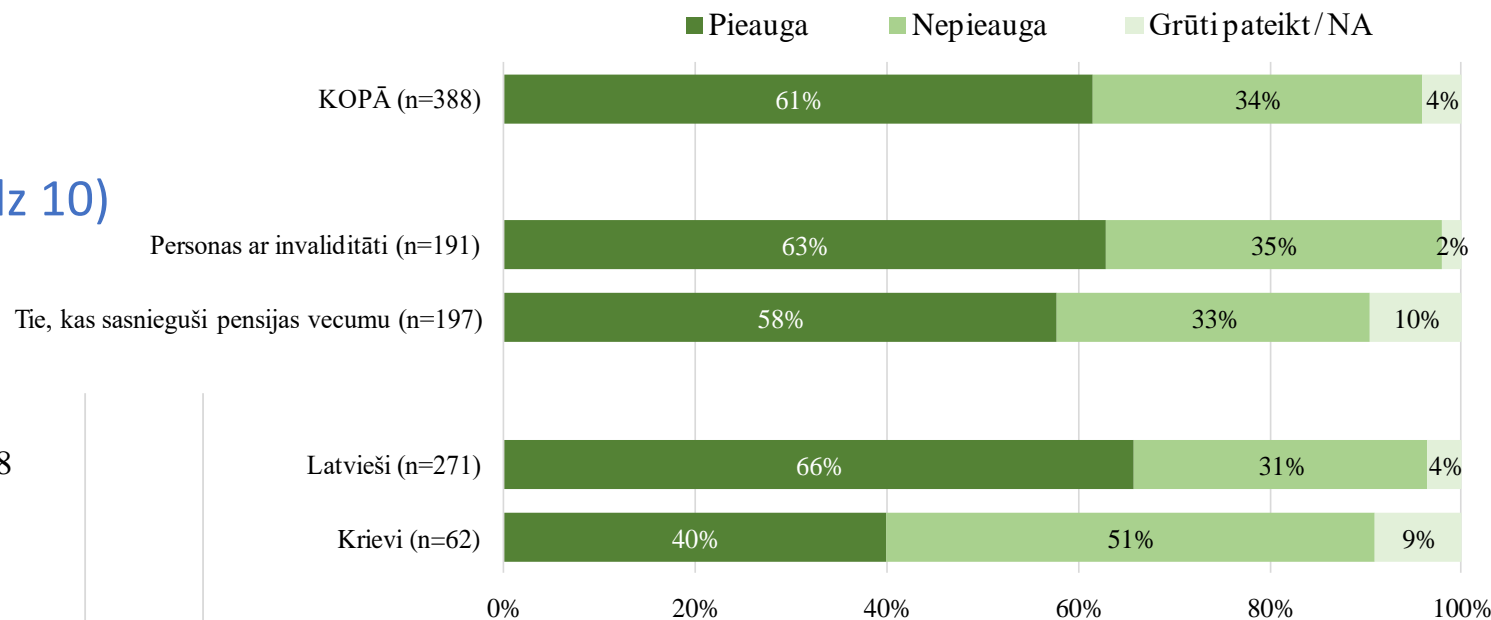
Ienākumu pieaugums pēc 2021.gada 1.janvāra

Vai pieauga ienākumi pēc tam, kad no 2021.gada 1.janvāra pieauga Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts pieauga

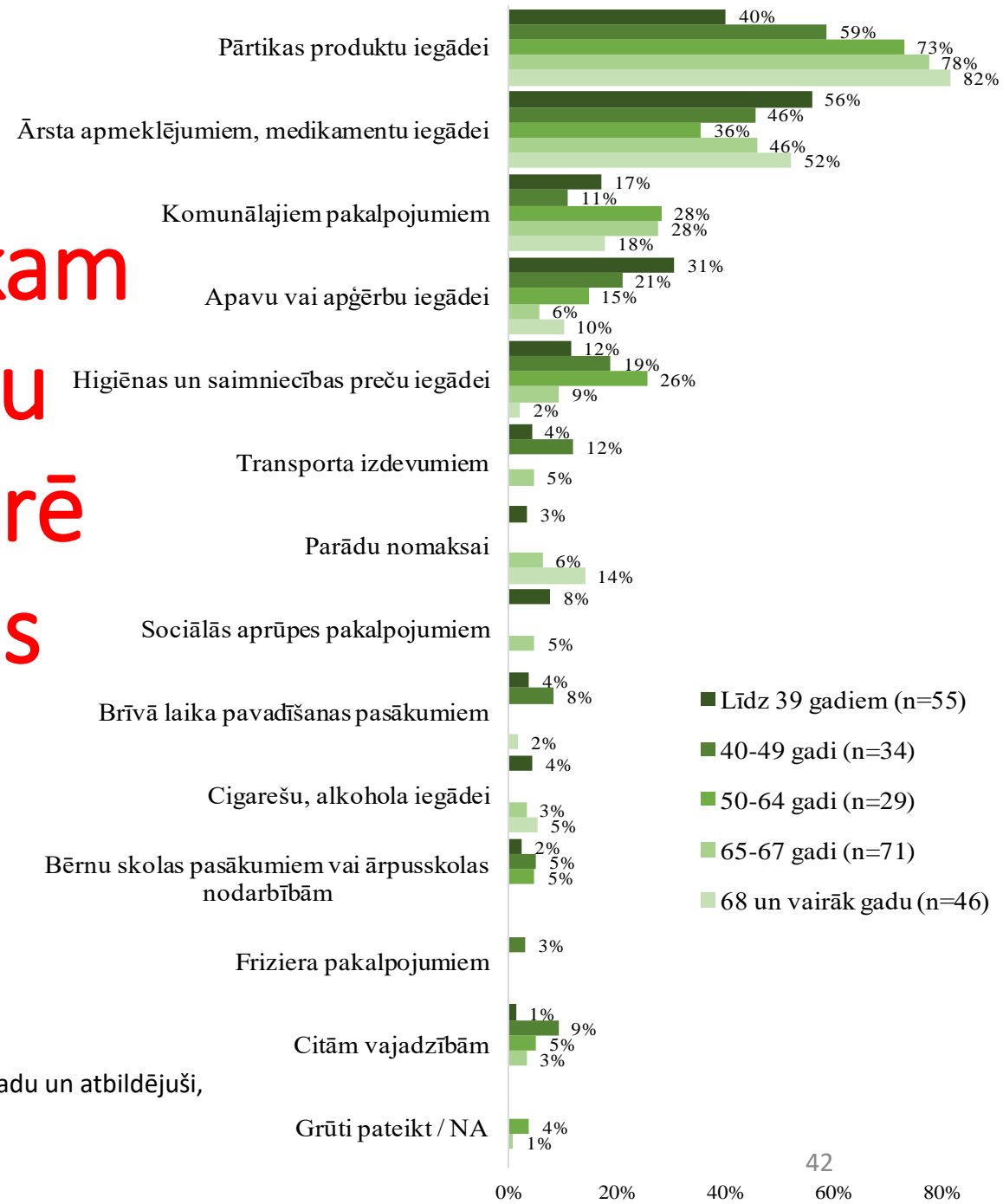
Apmierinātība ar dzīvi kopumā (skalā no 0 līdz 10) atkarībā no tā, vai norāda, ka no 2021.gada 1.janvāra ienākumi pieauga

Bāze: tie, kas saņem VSNP vismaz gadu un novērtējuši savu apmierinātību ar dzīvi

Bāze: tie, kas saņem VSNP vismaz gadu

Bāze: Tie, kas saņem VSNP vismaz gadu un atbildējuši, ka viņu ienākumi pieauguši

VSNP saņemšanas situācijas – daži tipiski piemēri

Invaliditāte. Jauni cilvēki, kas nav paspējuši sakrāt darba stāžu, taču vēl strādās vai jau strādā.

Raitis

26 gadi. Dzīvo viens Rīgā. Vispārējā vidējā izglītība, šobrīd studē augstskolā. Nodarbojies ar motorizētu sporta veidu un tā rezultātā pirms trim gadiem guvis smagu traumu. Bijušas vairākas operācijas, šobrīd ir kustību traucējumi.

Līdz traumas iegūšanai oficiāli nav strādājis un Latvijā nodokļus nav maksājis, tādēļ darba stāža tajā brīdī nebija vispār. Pēc traumas ieguvis II invaliditātes grupu un VSNP. Šobrīd ir III invaliditātes grupa. Invaliditāte visdrīzāk ir uz visu mūžu. Pēc invaliditātes iegūšanas uzsācis arī oficiālas darba attiecības. Šajā pavasarī uzkrātais darba stāžs būs 3 gadi.

Par iespēju līdz ar to pieteikties invaliditātes pensijai uzzināja intervijas laikā.

VSNP saņemšanas situācijas – daži tipiski piemēri

Invaliditāte. Ir nepieciešamais darba stāžs, taču nezināja, ka ir tiesības uz pensiju.

Ilvija

32 gadi. Dzīvo kopā ar meitu vienā no valstspilsētām. Šobrīd strādā. Vidējā profesionālā izglītība. Ir studējusi, taču studijas nav pabeigusi. Ir domājusi par mūžizglītības iespējām, taču studēt vairs neplāno. Studiju laikā ir tikai piestrādājusi un pati nav lietas kursā, kad tas bija oficiāli, kad nē.

Līdz ar grūtniecību pirms 8 gadiem parādījusies hroniska autoimūna saslimšana. Slimība saasinājuma brīžos sagādā nopietnas problēmas (tai skaitā hospitalizāciju), taču pārējā laikā būtiski netraucē. Nevēlas nekur afišēt savu invaliditāti, darbā par to kolēģi nav lietas kursā. Pati kautrējas par to, tādēļ baidās ar invaliditāti saistītos jautājumus kārtot, lai tā nekur neuzrādītos.

Pēc bērna piedzimšanas strādājusi nedaudz – ieskatījusi bērnu, ārstējusies, tad sākusī strādāt, bet ar pārtraukumiem, jo bērns slimojis, pati slimojusi, kā arī vīrs nav vēlējis, lai viņa strādā vai mācās. Kad piešķirta invaliditāte (II grupa), darba stāžs bijis aptuveni 2 gadi, līdz ar to piešķirts VSNP.

Arī vēlāk strādājusi ar pārtraukumiem, jo tālāk bērnu audzinājusi viena – to bijis grūti savienot ar darbu. Ir šajā laikā strādājusi arī neoficiāli, tomēr šobrīd oficiālais darba stāžs ir aptuveni 5 gadi. Par iespēju līdz ar to saņemt invaliditātes pensiju pirms intervijas nezināja.

VSNP saņemšanas situācijas – daži tipiski piemēri

Invaliditāte. Pusmūža cilvēki, kas darbu nespēj atrast dēļ invaliditātes. Arī iespējas strādāt ierobežotas. Visdrīzāk darba stāžu neiegūs.

Zaiga

45 gadi. Dzīvo divatā ar meitu novada centrā, taču pilsētas nomalē. Meitai 20 gadi. Vīrs miris pirms 16 gadiem. Abām ar meitu invaliditāte – muskuļu distrofija. Iegūta pamatizglītība, mēģinājusi stāties profesionālajā mācību iestādē, taču norāda, ka nav izturējusi konkursu.

Bērnībā varējusi strādāt kolhozā, tāpat palīdzējusi lauku saimniecībā. Palīdzējusi arī maizes ceptuvē, aizvietojojot kādu darbinieku. Vēlāk arī “simtlatniekos”. Šobrīd vairs maizi cilāt ceptuvē nevarētu, jo rokas neklausa.

Faktiski invaliditāte ir kopš bērnības, taču vecāki to nav kārtojuši, tāpēc oficiāli invaliditāte ir tikai apmēram 7 gadus, kad pati to nokārtojusi.

Saņem apgādnieka zaudējuma pensiju, meitai invaliditātes pensija, pašai VSNP. Kopā abām mēnesī ienākumi ir ap EUR 600, un uz palīdzību no pašvaldības pretendēt nevar. Ir asistenta pakalpojums, ko esot izcīnījusi – no sākuma saņēmti atteikumi, taču zvanījusi uz LM un beigās piešķirts. Asistents palīdz, piemēram, ar pārtikas atnešanu no veikala, ko pati nespēj.

Kā iemeslus, kāpēc nav darba stāža, min to, ka ar invaliditāti neņem darbā, kā arī to, ka nav darba pieredzes (arī neoficiālas). Dzīvesvietas tuvumā arī darba iespēju nav daudz. Tas, ko šobrīd varētu darīt, ir ļoti šaurs amatu loks (mēģinājusi pieteikties par dežuranti sabiedriskajā tualetē, taču bez panākumiem), līdz ar to necer, ka vēl kādreiz strādās, un darbu nemeklē.

VSNP saņemšanas situācijas – daži tipiski piemēri

Invaliditāte iegūta nesen. Pirms tam bijis Darbs bez līguma vai darbs savā saimniecībā. Pēc 1991.gada oficiāli gandrīz nav strādāts. Sociālā atstumtība.

Raisa

51 gads. Dzīvo viena, kā pati izsakās, burtiski mežā (lai arī līdz Rīgai ir mazāk par 100 km). Vidējā profesionālā izglītība. Strādājusi oficiāli kolhozā dažus gadus līdz 1991.gadam, bet pēc kolhoza izjukšanas strādājusi pie “saimniekiem”, kas darba attiecības oficiāli nav noformējuši. Pēc tam sākusi strādāt savā saimniecībā.

Invaliditāte ir 2 gadus, II invaliditātes grupa, saistās ar onkoloģisku saslimšanu (vēzis 4.stadijā). Strādāt nedrīkst. Zeme līdz ar to pārdota, lopu vairs nav. Pēc operācijām vairāk par 2 kg celt nedrīkst. Un, ja arī varētu strādāt, lai iegūtu nepieciešamos 4 mēnešus, zaudēs trūcīgās statusu.

Apgalvo, ka līdz kolhoza izjukšanai trīs gadu stāžs it kā ir savākts, taču 4 mēneši viņai nezināmu iemeslu dēļ neesot ieskaitīti, tāpēc arī nepieciešamo 3 gadu nav. Neko vairāk pierādīt un meklēt dokumentus nav ne spēka, ne iespēju. Problēmas ar nokļūšanu uz pagasta vai novada centru. Vienīgais, kurp dodas ir pie ārsta saistībā ar slimību.

Palīdz kāds no apkārtējiem dažreiz. Saņem pārtikas komplektus kā trūcīgā, taču daudzus no tur iekļautajiem produktiem pēc operācijām ēst nedrīkst. Diēta – ļoti specifiska.

VSNP saņemšanas situācijas – daži tipiski piemēri

Pensijas vecums. Darbs bez līguma, izkrita no oficiālā darba tirgus pēc 1991.gada; līdz 1991.gadam nespēja sakrāt 15 gadus vai arī nespēja tos pierādīt.

Zintis

69 gadi. Dzīvo viens laukos savā dzīvoklī. Vispārējā vidējā izglītība.

Strādājis kopš 1967.gada. Bijis strādnieks kolhozā, atslēdznieks, traktorists. Tiesa, stāžā ir dažu mēnešu pārtraukumi starp darbavietām. Kopā nostrādāti vairāk nekā 15 gadi, taču darba grāmatiņa sadegusi mātes dzīvoklī. Precīzi neatceras, kuros gados kurās vietās strādājis, tāpēc arhīvā nav bijis iespējams atrast pierādījumus daļai darbavietu. Līdz ar to līdz 15 gadu stāžam pietrūkst 11 mēnešu. Pēc padomju laika strādājis tikai neoficiāli pie dažādiem saimniekiem.

Naudā citu ienākumu bez EUR 109 nav. Ir trūcīgā statuss, saņem palīdzības komplektus, malku, kompensāciju par medikamentiem. Kopumā pašreizējo situāciju vērtē kā labāku, salīdzinot ar to, kas bija pirms pabalsta iegūšanas, kad strādājis par 2-3 eiro dienā, un labāku par to, kas bija pirms 2021.gada.

VSNP saņemšanas situācijas – daži tipiski piemēri

Pensijas vecums. Darbs bez līguma, izkrita no oficiālā darba tirgus pēc 1991.gada; līdz 1991.gadam nespēja sakrāt 15 gadus vai arī nespēja tos pierādīt.

Jekaterina

68 gadi. Nepilsone, latviešu valodu neprot. Dzīvo viena Pierīgā laukos savā mājā. Ir invaliditāte, nevar staigāt, kas ir rezultāts komplikācijām pēc operācijas. Ar staigājamo rāmi pārvietojas pa māju. Intervijas brīdī ieputināta savā mājā, nevar nekur laukā tikt, jo ceļu iztīrīt varētu vienīgi ar traktoru. Ar vīru, kuram ir 78 gadi, kopā vairs nedzīvo. Nedaudz viņš nepieciešamās lietas izdarīt palīdz, cik pats spēj. Dēls dzīvo ārzemēs. Dzīvesvietu mainīt uz piemērotāku negrasās – gan tāpēc, ka 1.stāvs un vasarā var iziet svaigā gaisā, gan arī tāpēc, lai atstātu īpašumu dēlam.

Mūziķe. Padomju laikā Rīgā mācījusies skolā, taču mūzikas vidējo profesionālo izglītību ieguvusi Krievijā, kas nav ieskaitīts darba stāžā. Strādājusi filharmonijā Krievijā, kas arī nav ieskaitīts. Tāpat nav ieskaitīts bērna kopšanas atvaļinājums Krievijā, lai arī bērns Latvijā dzīvo no 1 gada un 7 mēnešu vecuma. Galvenokārt padomju laikā strādājusi Latvijā, tomēr mūziķa darba apmaksai bija sava specifika arī tajā laikā. Turklāt saņēmusi lielus alimentus, kas ļāvis brīžiem arī nestrādāt. Nav ieskaitīts stāžā laiks, ko Rīgā strādājusi kā ansambļa vadītāja un kafejnīcas darbiniece Virsnieku namā. Līdz ar to nostrādāto 16 gadu vietā ieskaitīti 10.

Pēc padomju laika vairs oficiāli gandrīz nav strādājusi. Mūziķiem 90.gadi kopumā bija sarežģīts laiks. Tomēr neoficiālas “haltūras” bijušas. Kaut ko citu atrast kavējusi arī latviešu valodas nezināšana. It kā vienā darbavietā oficiāli strādājusi, ieraksts darba grāmatiņā ir, taču darbavietā kā darbiniece nav reģistrēta.

Saņem EUR 109. Iepriekš ir nenoformējusi invaliditāti, tad naudā ieguvusi EUR 35, bet noņemti apkures un medikamentu pabalsti, kā arī atvieglojumi par elektrību. Līdz ar to tagad invaliditāte atkal nav noformēta. Asistenta pakalpojumus nesaņem.

VSNP saņemšanas situācijas – daži tipiski piemēri

Pensijas vecums. Nav kārtoti dokumenti, lai pierādītu nepieciešamo darba stāžu.

Georgs

69 gadi. Dzīvo viens mazpilsētā savā mājā. Pēc vidusskolas pusotru gadu pastudējis, taču studijas nav pabeidzis. Tad pēc dienesta padomju armijā sācis darbu kolhoza būvbrigādē. Tad uz pusotru gadu devies celt BAM, tad atpakaļ Latvijā darba kolhozā, pēc tam profesionālā ugunsdzēsības daļa. Vēlreiz strādājis arī Krievijā Tāļajos Austrumos tiltu būvē, tad Vidusāzijā. Kopumā padomju laikā nostrādāti ap 16-17 gadiem, taču aptuveni trešā daļa no šī laika ārpus Latvijas. Pēdējais no šiem darbiem mežniecībā.

Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas pārgājis uz dažādām “haltūrām”, galvenokārt mežistrādē, kur 90.gados darbs bez līguma bija parasta prakse. Strādājis arī būvniecībā. Saka, ka darbu nav meklējis, jo vienmēr kāds pats piedāvājis. 90.gadu sākumā pat ir gribējis samaksāt nodokli, taču sistēma vēl nav bijusi sakārtota, kā to legāli izdarīt. Pēc tam vairs nav mēģinājis.

Līdz VSNP saņemšanai pēdējos 7 gadus un 7 mēnešu kopis savu māti. Tas nozīmējis arī vairākas reizes nedēļā braukt uz diezgan attālu pilsētu veikt dialīzi. Ienākumu avoti bijuši mātes pensija un samaksa viņam kā kopējam, ar ko pilnīgi pieticis. 2020.gada beigās māte nomirusi. VSNP pieteicies pēc ilgas pierunāšanas no radnieku puses. Sociālajā dienestā mēģinājuši teikt, ka jāpierāda darba stāžs, taču atbildējis, ka to nedarīšot.

Savu oficiālo darba stāžu, kas noteikti pārsniedz 15 gadus, pierādīt nav mēģinājis. Viena darba grāmatiņa kaut kur nezināmā vietā noklīdusi, otra – noteikti atstāta Vidusāzijā. Saka, ka arī nemēģinās pierādīt – ja reiz valstī paredzēts, ka ar EUR 109 var izdzīvot, tad esot jāpierāda, ka tiešām var. No pašvaldības neņemot “ne kapeiku”, bet iztikt palīdz dārzs. Palīdz ar naudu arī māsas bērni. Veselība – laba. Saka, ka varbūt vēl pats mēģinās ar biškopību nodarboties, varbūt pat nelegāli pastrādāt ārvalstīs.

LATVIJAS REPUBLIKAS
LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Pētījums veikts ESF projekta Nr.9.2.1.2/15/I/001 “Iekļaujoša darba tirgus un nabadzības risku pētījumi un monitorings” ietvaros

IKGADĒJS NABADZĪBAS UN SOCIĀLĀS ATSTUMTĪBAS MAZINĀŠANAS RĪCĪBPOLITIKAS IZVĒRTĒJUMS (T.SK. PADZIĻINĀTS IZVĒRTĒJUMS PAR VALSTS SOCIĀLĀ NODROŠINĀJUMA PABALSTA SAŅĒMĒJIEM)

Progresā ziņojums

SIA „Projektu un kvalitātes vadība”

Māris Brants, pētījuma vadītājs

2022. gada 2. marts